

zeruko **ARGIA**

1980-Uztaila 6-XLIII garren urtea 882 zenbakia 60 peza

nervacero:

aginterik gabe ez jaun, ez jabe

«pott tropikaleko» banderizoak
euskara eta udaletxeak
enrike zelaia: akordeoiaren duintasuna

uztaila 6-13

LIBURUAK

REGLAMENTO Y CATALOGO DE CIMAS PUNTUABLES, Euskal Herriko Mendizale Elkargoa. 44 or., 225 pezeta.

«Ehun mendien lehiaketa»-rako —gutxienez bost urtetan eta hamarretan gehienez egin beharrezkoa— Hego Euskal Herriko mendi pilo baten zerrenda eta Estatu Espainoleko beste zenbait garrantzitsurena eskaintzen da katalogo honetan. Mendiaren izena, zein mendi-kate edo sailetakoa den, metroak, koordenadak eta nondik igo behar den azaltzen da zerrenda horretan. Probintzi bakoitzeko mapa bat ere badator.

• **VISION GRAFICA DE LA SIERRA DE CANTABRIA** eta **VISION GRAFICA DE LAS CUMBRES DE ZURIZA**, Gerardo López de Guereñu. SOCIEDAD EXCURSIONISTA MANUEL IRADIER. 100 pta. bakoitzak.

Liburuak baino gehiago, poster antzekoak dira publikazio hauek, eta tituloak adierazten duenez, ar-

gazki eta planoak ematen dituzte batez ere, komentatuta noski. Aurreko katalogoarekin batera ba, mendizaleentzat materiale baliagarria.

AISE EMAN ZENIDAN ESKUA, Anjel Lertxundi. EREIN, 109 or.

1973ko «Goiko kale»-tik hona literaturan ezer argitaratu gabe zegoen idazlea —hala ere ezin esan liburugintzatik urruti ibili denik, besteak beste azkenaldian haurrentzako zenbait ipuin prestatu baitu— berriro ere gure artean izateak poztu gaitzake. Andu Lertxundik dakerrena ez baita gainera espedientea betetzeko huskeria bat, behin hartu eta aspertu gabe irakurriko duzun ipuin bilduma baizik, euskal subdesarrolloa pixka bat bederen ahanitzi eraziko dizun zerbait. Bi ipuin lehendik ezagunak badira ere —«Sargori» eta «Munduko gauzarik errazena duk hiltzea, hi»—, 1970ean argitaraturiko «Hunika arrats artean» bilduman ateratakoak, kainerantzekoak berriak dira, gehienak iazko udatik gabonak bitartean idatziak eta bakarren bat aurreko urtekoa.

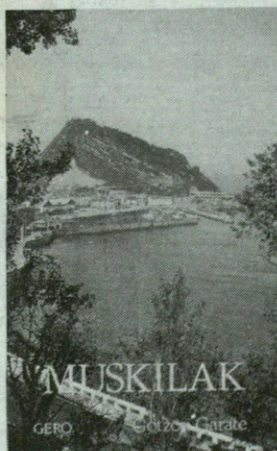

ORERETA, Errenteriako Hirigintza Koordinadora. 170 or., 550 pta.

Errenteriako Hirigintza Komisioa isil samarrik zebilen azkenaldian,

baina ez hala ere lanik egin gabe, eta fruitua hemen dago. Hiri honetako kaos urbanistikoaren arrazoiak bilatzen hasi, eta hasieraraino, Errenteria Ciarso Haraneko Orereta hauzoa zeneraino iritsi dira. Beraz, ordutik hona arlo honetan, hirigintzari dogokionean, Errenteriak izan duen eboluzioa azaltzen zaigu liburu honetan, orain arte egin izan diren erakusketa pare batetan azaldutako dibujo eta argazkiak jasoz.

Hain itzura ona du liburuak, aurrezki kutxaren batek atera ote duen pentsa daiteke. Baina ez, Euskal Herriko Arkitektoen Kolegioak eta Errenteriako zenbait industria eta komertzio emandako lagunaren bidez egin ahal izan da prezioa jeltziz gainera. Saldu, Errenterian bertan eta liburudendaren batzutan saltzen da. Herri bati mugatua izan arren gaia, beste toki bazueta antzeko lanetan dabilzenei interesatuko zaiela uste dugu.

MUSKILAK, Gotzon Garate. GERO. 125 or., 375 pta.

Zergati gogorazten ote dituzte Gotzon Garateren «muskil» hauek Martin Vigil-en nobeletako pertso-

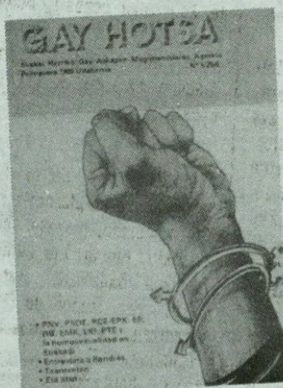
naiak? Protagonista, kontakizun guztia lehen pertsonan eramaten duena, «Beasaingo lantegi haundi bateko jabearen» semea, kazetaritzako hirugarren urtea ikasten ari dena; haren lehengusua, Getariko neska polit bat; honen laguna paristar neska are politagoa —horrela ikusten du behintzat protagonis- tak—; eta laugarrena, mutil do- nostiar, eder, bizkor etabarra, az- kenik poliziak hiltzen duena —hau ez litzaioke Martin Vigili burura- tuko noski—. Giroa: itsasaldeko udakoa. Bukaera, moralismotik ez oso urruti.

MONTAÑAS DE EUSKALERRIA I eta II, Néstor de Goicoechea. BIBLIOTECA VASCONGADA VILLAR. 925 eta 975 pta.

Ez dakigu zer kerratu den baina azkenaldian ez dago mendiko liburu- ren faltarik. Hemendik aurrera ezin ba jarri altzakirik, ez dakigu- la nora joan eta. Mendi faltarik ez dago eta gla faltarik ere ez. Nestor Goicoetxea beterano bat dugu eta berak prestatu du liburu pare hau, mendien deskripzio tek- nikora mugatu gabe beste zenbait dato eta bere inpresioak ere ema- nez, oraingoa baino XIX mendekoa gehiago dirudien estiloin. Argazki eta grafikoek ere lehengo kutsu hori dute. Okerrena, prezioa.

ALDIZKARIAK

GAY HOTSA, Euskal Herriko Gay Askapen Mugimenduarien agerkia. 5. zenbakia. 1980ko udaberria.

Urtebeteko isilunearen ondoren eta Gay-en egunarekin koinzidituz —ekainaren 22 eta 23an ospatu da hau—, iritsi da GAY HOTSAren bosgarren zenbakia, orain artekoak ez bezalako itxuraz. Beti ere Gay-en inguruan ibiliz, nahiko lan desberdinak jasotzen ditu: duela urtebetetik honako ekintzarik garrantzitsuenak, parlamentuko hauteskunde kampainaren azterketatxo bat, Bandresekin elkarriketa bat, «Sexualidad, ¿hasta dónde?» izeneko artikulua interesgarri bat, lesbiane buruzko lan pare bat, ESAMena bata eta Donostiako Emakume Asanbladaren Lesbiana Taldearena bestea, beste tokietako mugimenduen berriak, poesiak... Euskara, ez gehiegi, baina ondo.

Aldizkariarekin batera iragan azaroaren 23 eta 25ean Durangon ospaturiko EHGAMEN lehen batzarreko konklusioak dakartzin triptiko bat dator.

GAY HOTSA bilatzeo beste modurik ez baduzue, ondoko helbide-

ra eska dezakezue: Bilboko 1.667 postakaxa, tel.: 4150719. Urteko harpidetzak, 500 pezeta balio du. Diotenez hemendik aurrera hiru hilabetetik behin aterako da aldizkaria.

HITZ, Euskadiko Ezkerraren hitza. 7. zenbakia. 1980ko ekaina. 60 pta.

HITZ, Euskadiko Ezkerraren aldizkaria, formal iristen da duela hilabete batzutatik hona. Esan daiteke eztabiatua dagoela iadanik. Ia osorik politikoa izan arren —hemengo eta kanpoko politikaz, azken honetan Afganistani buruzko lan bat sartzen delarik zerbaki honetan—, badakar hortik kanpoko gaiak ere. Adibidez «historian zehar» izeneko saila, zenbaki honetan Euskal Herriko inmigrazioari buruzkoian batez osatua, jarraipena izango duelarik; Donostiako Zinemaldiaz azterketa bat ere aurki daiteke kultura sailean. Hori bai, euskara ahazturik izan behar dute HITZekoak: hogeita hamar orrialdeetan zehar letra haundiz egon arren orrialde erdira iristen ez den artikulua sarrera bat besterik ez dator hizkuntza horretan.

DISKOAK

EZEKIEL, ITOIZ. XOXOA. LP.

Hain izaten da irregularra zenbait euskal talderen bizitza, hila-betetan ezer jakin gabe edo gehienaz ere zurrumururen bat bakarrik entzunez ibili zindezke. Horregatik, hori baino zerbait gehiago iristen denean, diska bat esate baterako, ba zoriontzeko moduan gara. Eta hau da ITOIZen kasua: duela bi urte lehen diskarekin Durangoko Azokan rock taldeentzako lehen saria irabazi, eta harrez gero ezertxo ere ez, orain «Ezekiel» izeneko diska hau aterata. Juan Carlos Pérezen ideia, Joseba Rekalderen hitzetan; dena dela lehenago ITOIZetik hiru lagun bakarrik aurkitzen dituku diska honetan —Juan Carlos, Joseba Erkiaga eta Antton Fernández—, gainerantzekoak beste talde batzutan edo bakarka ibilitakoak direlarik: Fran Lasuen (IZUKAITZ), Karlos eta Xanti Jiménez eta Mitxel Longoran (KLABELIN KOMIK), Itziar Egileor eta Joseba Beristain.

BIDEAN DAGOENA. Ba bai, ITOIZen ondoren nahiko zerrenda luzea dakar XOXOA diskaetxeak. IZUKAITZ, lehen OSKORRIn zegoen Bixenterekin, «Otsoa dantzan» izeneko diska aurkeztuz, talde honek ateratzen duen bigarrena. Ináki Eizmendi ere badator, diskaetxez aldaturik. ERRO-

BIK, duela hilabete batzuk izandako pusketaren ondoren, lan berria eskainiko du laster; jakina denez, Anje Duhaldek jarraitzen du bertan, beste musiko batzuk laguntzen dutelarik. Azkenik, AKELARRRE, herri hainbat festatan ibilitako taldeak ere diska bat aterako du. «Hautsi da anphora» da berriz, Ruperrek, musiko talde baten laguntzaz, grabatu duen lehen diskaren izena. Orain, diska berri hauek euskal musikari berrikuntzarik ekarriko diotela espero behar.

BITXIKERIAK

doble J
doble J
doble J
doble J
doble J
doble J
doble J

EUSKARAK JAZTEN DUENEAN. bai, ezin uka batzutan euskarak lio duela zerbaitetarako. Orriean ikusten denez, eta izenak rak adierazten duenez —Doble J— azkenaldian perretxikoak zala sortu diren taberna edo lurririk izango izango dugu hau. rrela izanda beharbada meritu hixeago du propaganda bi hitzetan, erdi eta erdi, egoteak ki, hau ez da beharbada hain testua laburra baita, eta euskarak ematen duen jator hori, ez da xantxetako. Den la, horregatik besterik ez ere, poztuko ginateke beste horrenbeste egingo balute.

HOTS!

LEZOKO HERRI IKASTOLAK, 3
ANDEREÑO BEHAR DU, 3 URTE-
KO HAURRENTZAT. INTERESA-
TUAK DEI TELEFONO HAUETA
ZENBAKIA 514190 ETA 525117,
GAUEKO 9 etatik 10 ak bitartean.

LEZOKO HERRI IKASTOLAK

¿POR QUÉ
estamos
aquí?

¿POR QUE ESTAMOS AQUI? Hori da galdera, eta bukaera berri. «La vida sí tiene propósito» izeneko liburua eskatzea. Badakizue ba, bizitzari zentzurik aurkitu ezinik zabilatenok —ez oso harrigarria garai hauetan— liburu horretan duzue erantzuna. Beharbada asma-tuko zenuten bezala, «Testigos de Jehová» direlakoek ateratzen dute —Pardo, 65. Barcelona-16— eta hogeita hamar pezetaren truke bi-daliko dizute etxera. Ez dakigu bi-zitza zuzenduko dizun, baina agian entretentituko zaitu.

JAIALDIK

SANTURTZIN, Karmengo Amaren omenezko jaien barruan, Bordelgo «Colléctif Musique en Chantiers» izeneko taldeak eta Santurtziko «Cumen»-ek parte hartuko dute, hilaren 11an, gaueko 11etan, Consa aretoan ospatuko den jaialdian. Hango udalaren laguntzaz, bertako Gazteen Etxeak eta Txalupak antolatuko dute, sarrera 75 pezetaz izango delarik.

IBIALDIK

SANFERMIN GAUEZ ETA... EGUNEZ.

Festa guztietan bezala, gauak dirudi garairik egokiena ondo pasatzeko. Baina behin baino gehiagotan gertatzen da nekaturia egotea, aldererik ez izatea, giro egokirik ez aurkitzea momentuan... Onena orduan ohera joan eta biharamona garaiz haseta duzu. Ez zara damutuko, Iruñeko sanferminek egun guztian eskaintzen baitu ikusgarri-rik, «parte hargarririk». Zazpiak laurden gutxitan hasten dira di-
nak, gaua nola hala nola pasa du-
tenak esnatzeko. Ordu hortan ia
has zindezke dantzan, poliki orain-
dik, eguna luzea da eta. Entzie-
rroa bizitzan behin behintzat ikus-
teak merezi du; festa tragedia bi-
hur daitekeen une hori senti ezazu;
horretarako Estafeta kalean etxea
duen lagun bat aurkitzea duzu
onena. Hori iristen ez baduzu ere,
ibili kale horietan zehar «garbi-
tzen» dituzten arte. Hor sentituko
duzu entzierroaren garrantzua;
jendea urduri alaitasuna ia ia es-
taltzeraino; zirrara bihotzean, las-

ter toki horretan bertan jokatu-
den auzia gogoratzean. Entzun,
ikusterik ez izan arren, mutilen
kanta Santo Domingon: «A San Fer-
min pedimos, por ser nuestro pa-
trón». Gezurra dirudi halako hitz
gaur egun nahiko anakronikoek mo-
mentu horretan hartzen duten zen-
tzua.

Estafetan tokirik ez baduzu, ibi-
li bizkor eta joan zezen-plazara,
eta zezenak sartzen diren unea eta
ondorengo zezentxoak ikusten ditu-
zun (nahi izanez gero, entzierroa
korri dezakezu noski, eta baita ze-
zentxoetan ibili ere, baina kontu-
tan har Iruñeko udalak ematen di-
tuen arauak, ez dira zentzugabeak
eta, urte askoren zeharreko espe-
rientziak eginak balzik).

Entzierroaren ondoren ohizko
txurro eta txokolatea Plaza del Cas-
tillon eta bestela berri, agian ur-
dailari hobeto sartuko zaio Marce-
lianoko salda bat. Baita zezen gi-
xatua eta ensaladaren bat agian,
edo nahi duzuna. Beste noiznahi
bazkaltzeko orduan baino aukera
haundiagoa aurkituko duzu egun
hauetan goizeko 10etan. Ez horre-
gatik galdu buruhandi eta jigan-
teen kalejirak, 9,30etatik aurrera.
Txarangarik ez zaizu faltako, eta
kontutan izan hilaren 8an peña
berri bat aterako dela, «Los Abue-
los» izeneko, aitonek osatua nos-
ki. Eguerdia bitartean, eta egunen
arabera, zezen festa gehiago, mu-
sika saio desberdinak etabar di-
tuzu.

Bazkaltzeko, zezena ematen du-
ten tokiren bat aurki dezakezu
—Errotxapeako Casa Plácido esa-
te baterako—, balta zezenak gorde-
tzen dituzten tokietan egun haue-
tan irekitzen duten taberna ere
—kanpoan diu mahaiak—, edo Par-
te Zaharreko zenbait. Atsedean ge-
hiago nahi izanez gero, Iruñetik
atera eta Zizurren, Sorarenen,
Olaguen etabarretan badituzu toki
egokiak.

Bazkalondoa, polita izaten da
5,30etan zezen-plazarako desfilea,
banda, mando, plazako agazil eta-
barrekin. Bueno, eta hemendik au-
rrerakoa badakizu; aurtien beste
berbena bat izango da, Foruen en-
parantzan. Eta egunero berri,
11,30etan, Zudadelako parkean,
hemen hauteskunde garaian eta
ezagutu izan dugu pantalla haundi
hori jarriko da, egunean zeharreko
gertakizunak videoren bidez ema-
teko. Hau da aurtengo sanfermi-
nek eskaintzen duten berrikuntza-
rik garrantzitsuenetakoa. Hortik
aurrera, badakizu, zerorrek jarri
imaginazioa, gaia badago eta.

Baina Iruñeraino joan beharrik ez
sanferminak ospatzeko. Hor dituzu
Pasai Antxo eta Lesakakoak. Aurtien
hemen Xabier Errori, Everest-ekka-
ri, omenaldia eskainiko zaio. Eta
ez ahaztu bai herri batekoak eta
baita besteak ere, festazale amo-
rruak direla.

JOSE ZINKUNEGIREN

OPTIKA DONOSTIAN

URTEETAN LANEAN OHITUA

Hernani, 4

DONOSTIA

Transportes

azkar s.a.

ERAMAN-EKARRIAK, KAMIOIAUNDIAK

Barcelona, Zaragoza, València, Madrid,
Oviedo, Gijón.

Donostitik egunero:

Iruña, Bilbo, Gasteiz, Alicante, Elche, Elda,
Murcia, Cartagena, Granada, Almería, San-
tander, Valladolid, Zamora, Palencia, Sala-
manca.

Astean irutan:

Malaga, Sevilla, Jerez de la Frontera, Cadiz,
Lugo, Coruña, Orense eta Vigorá joan etorriak

Urrutizkiñak: 552650 - 552654

Apartado 1381

Hernanirako bide nagusian,

ERBOGIA hauzoan

DONOSTIA

BANCO DE BILBAO
nire soldatak
lan egiten du.
Bitartean ni atsedenean.

Orain hileroko soldatatik abantail haundiagoak lortu ahal dituzu.

Bakar bakarrik zera adierazi behar diguzu, alegia, hemendik aurrera zure lantsaria BILBO BANKUko kontu ireki edo Aurrezki libreta baten bidez eskuratu nahi duzula.

Honela, zure soldata egunero lanean arituko da interesak ekoiztuz eta arrisku guztietatik babesturik.

Zure diruaren administrazioa emanez gero, lantsaria BILBO BANKUaren bidez eskuratu, beste

abantail garrantzitsu batzu eskainiko dizkizu.

Adibidez: Zuk zeuk inprima ahal dituzu bileteak, eskudirurik erabiltzeko beharrianik gabe. Bestalde zure egokierara luzatu ahal dituzu zure erosketen ordainketak, Kreditu Txartela erabiliz. Eta dirua behar baldin baduzu nahiz gaez nahiz egunez, 24 Ordu Bankuek estualdietatik aterako zaituzte.

Zatoz guregana eta mintzatuko gara. Bost minututan lortu ahal dituzu abantail haundiagoak zure soldatatik.

Eskura

delakotik
zure soldata

BANCO DE BILBAO

4

OROKORRA IZAN EZ ZEN HUELGA.
— Hilaren 27rako ezkerreko zenbait alderdi, koalizio eta erakundek deitutako huelga ia hutsean geratu zen. Tren eta autobusetan izan zuen eraginik haundiena, eta hortik aparte ezer gutxi. Huelga egiteko arrazoirik ez zen falta —agian erreibindikapen gehiegi ere sartu ziren (amnistia, Lemoiz, homosexualenak...) deiaren zentzua pixka bat galdu eraziz—, baina giroa ez zegoen nonbait horretarako.

Hala ere konbokatzaile batzuk behintzat garaipentzat jo dute. Deitzen ez zutenen batzuk berriz berdin, ia inork ez erantzuteagatik. Bai batzuk eta bai besteek abestuzaren egitea nahiago arrazoiak bilatzea baino.

ZERUKO ARGIA SAL-EROSKETAN.
— Badakizue, hemen dugun marginatu konplejoarekin ez zaigu inoiz burutik pasa ere egiten inon azaldu behar dugunik, eta hara non agertzen garen hor, era guztietako alizkariarekin batera, «4&3»-en, batek

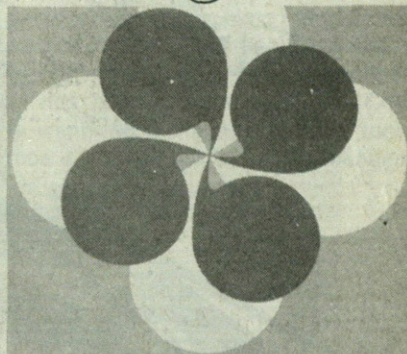
* Cambio todo tipo de revistas. (Punto y hora, Interview, Askatasuna, Bicicletas, Sal Común, Viejo Topo, Triunfo, etc., hasta Integral, Nuevo Vale, Salud, Ecolocista, Sal y pimienta, Ere, Lecturas, Pronto, Cambio 16, Don Balón, As-color, Zeruko-argia, etc.)

* Vendo 24 "Jueves" 12 "Interview", 7 "Sal y Pimienta", 11 "Penthouse" 57 "Punto y hora" 19 "Zeruko Argia" y 19 "Triunfo". Vendo lotes enteros. Muy baratos. Tel. 713801. Aitor.

1

19 «Zeruko Argia» 19 saldu nahi dituela eta beste batek berriz erosi ala aldatu egin nahi dituela eta. Saldu nahi dituenari suerte ona izan dezala eta besteak berriz hemen gaitu, nahi adina «Z. ARGIA» emateko prest.

3

CONOCER MEJOR
NUESTRA PROPIA
IDENTIDAD

**semana
cultural**

NAVARRA
ayer, hoy y mañana
23-29 JUNIO
CIUDADELA-PAMPLONA

GURE NORTASUNA
HOBETI EZAGUTZE
ARRREN

**kultur
astea**

NAFARROA
atzo, gaur eta bihar
23-29 EKAINA
ZIUDADELA-IRUNEA

ORGANIZA EUSKO IKASKUNTZA ANTOLATZAILE

2

GAYAK ETA LESBIANAK KALEAN.
— Apurka, eta oraindik beste ezer baino gehiago ikusleak sortzen dituela, kuriositatez eta dudarik gabe baita morbositatez ere beteak —ikusit egin behar Donostiako bulebarran «espektakuloaren» zai zegoen jendeta— Herri honetako gayak eta lesbianak ari dira kalean toki bat bilatzen. Egin zituzten lehen manifestazioak, beste batzuekin nahas-

turik izan ziren, hala nola Bilbon preso sozialen erreibindikapenei loturik. Duela urtebete Donostian, Fran Vadillo trabestiaren hilketaren ondoren gehixeago azaldu ziren. Aurten, Bilbon eta Donostian ospatu dute beraien eguna, mundu guztikoa den Gay Harrotasunaren Eguna, hilaren 28an. Hurrengoetan ikusle morroso baino laguntzaile gehiago lortuko ahal dute.

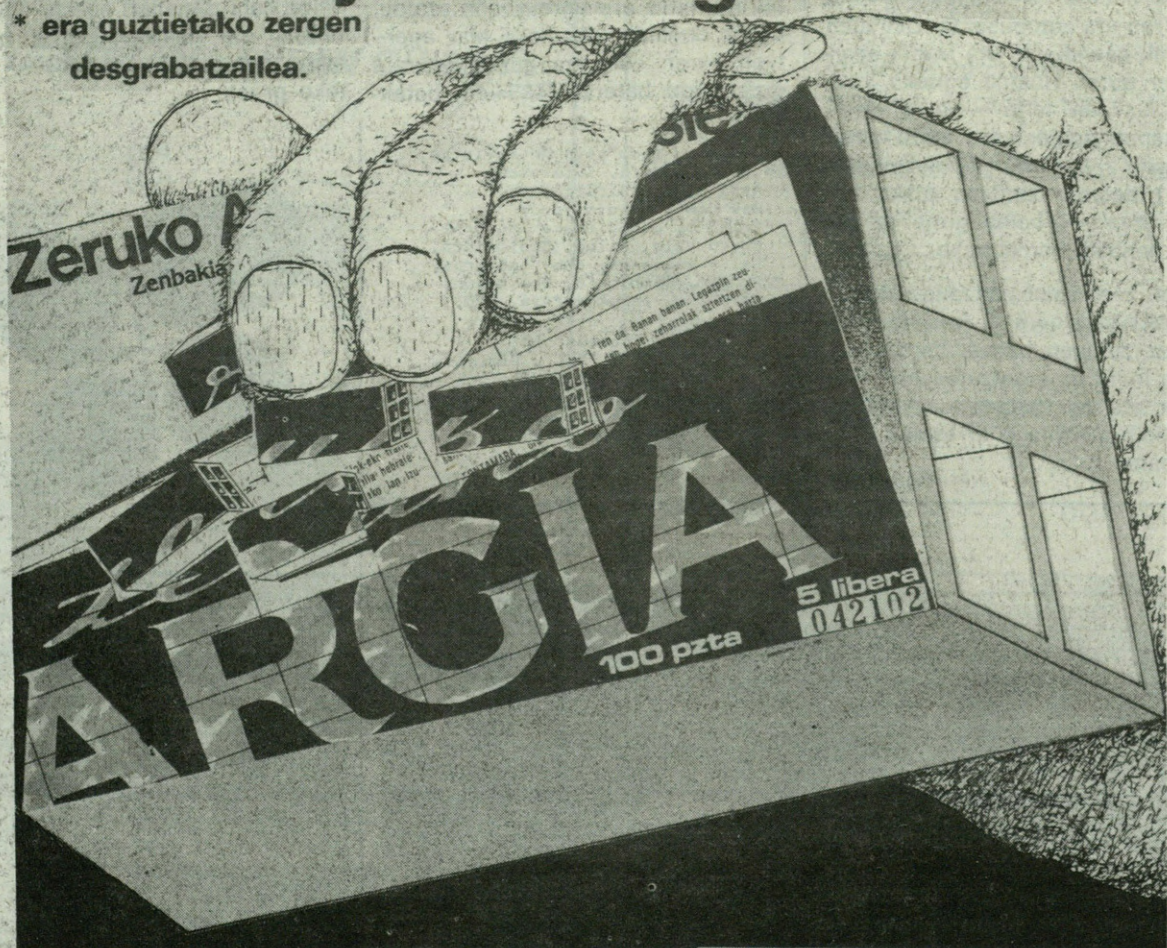
FESTEN AURRETIK, KULTURA. — Sanferminetako programan ez daiteke aurki kultur ekintza askorik, baina aurretik eta astebetez, ez dute horren faltarik izan iruñearrak. Eusko Ikaskuntzak antolatutako ekainaren 22tik 29ra ospatu den kultur asteak aspaldian inon ikusi ez dugun bezalako programa zabal eta interesgarria eskaintzen zuen. Nafarroako nekazaritza eta industriari buruzko ihardunak, merinaldeei eskainiak —Nafarroa Beherakoa barne—, Nafarroako historiari hitzaldiak, poesi eta zinema saioak, arte erakusketak, baita artisauen azoka ere, kantaldi eta dantzaldiak...

Horri dagokion bezala, jendearen erantzuna oso ona izan da, azken egunetan batez ere, sanfermin aurreko giro alai horren barruan.

hots!

ezar ezazu zurea gure adreilu hau jaso dezagun

* era guztietako zergen
desgrabatzailea.

o ARGIAren babesle
akia, irailan egingo den zozketarako da.

Zeruko ARGIA
Zenbakia, irailan eging

**zeruko
ARGIA**

Lehendakari: Kaietano Ezeiza.

Zuzendari: Elixabete Garmendia.

Zuzendari Ordezko: Pilar Iparragirre.

Erredakzioa: Joxe Luis Alustiza, Lurdes Auzmendi eta Gorka Reizabal. **Bilbon:** Gorka Abad eta Karlos Donoso. **Iruinean:** Txema Larrea. **Gasteizen:** Jose Inazio Murua. **Iparraldean:** Mikel Iribarren "Xinaberri" eta Astema.

Idazleak: Mikel Atxaga, Estepan Aldamiz-Etxebarria, Joxe Alkiza, Jokin Arostegi, I. Bujanda, Pello Lizarralde, Jon Urrujolegi, Jorja Cirera, Iñigo Lamarca, M. Auzmendi, Manu Aranburu, F. Ostolaza "Uztargile", J. M. Bujanda, Muxikina Taldea, J. J. Uribe, Joxemari Velez de Mendizabal, Joseba Sarrionandia, Julen Kalzada, Andoni Sarriegi "Murumendi", Xalbardin eta Kaietano Ezeiza.

Marrakzi eta diseinuak: Antton Olariaga, Larrarte, Tororo, Joxemi Zumalabe, Mikel Plazaola, Ramón Agirre eta M. Artola.

Argazkilariak: Arturo Delgado, Loubet, Philippe Etxeberri, Luis Otaegi, Luis Mitxelena, Txema Ormazabal, Koldo Aretxaga eta Tomas Arozena.

Publizitatea: Joxe Mari Ostolaza.

Fotolitoak: Ernio, S.L.

Jabea: Nafarroako, Kantauri eta Aragoiko K. Donostia, Okendo 22, Telf.: 42-77-86.

Moldiztegia eta Idazkola:
EL DIARIO VASCO. Ibaeta - Donostia.
ALVAREZ IRAOLA. Ibaeta - Donostia.
EGIA, FOTOKONPOSIZIOA. Egia - Donostia.
D. L.: 80-1963.

HARPIDE SARIA:

Barruan	2.300 pta.
Estatuturik kanpora	2.900 pta.
Airez	4.400 pta.
Ale bakarra	60 pta.

ELVIEJO TOPO

MARXISMO:
A TRANCAS Y
BARRANCAS

EL VIEJO TOPOren 45. zenbakitik
jasoa.

TRIUNFO

tratu txarrez
hildako haurrak

TRIUNFOren 909. zenbakian Po-
zuelo idazleak «El infanticidio como
política» artikulua argitaratzen du:
"Ochenta y cinco niños murieron en
España el año pasado a consecuen-
cia de los malos tratos dados por
sus padres. Esto indica probable-
mente unos cientos de miles de ni-
ños que escaparon con vida a los
malos tratos. A unos malos tratos,
entendámonos, no habituales. Los
habituales forman parte normal en
la sociedad y se realizan y contem-
plan con el beneplácito de todos.
Hay el bofetón considerado siempre
tan sano, o la suela de la zapatilla
en un trasero no masoquista, sino
desesperado; la privación del ocio,
el encierro. El castigo mental. He
oído a una madre decir a su hijo,
señalándole un buen perro que le
sobrepasaba en altura: «Mira, mira:
estos perros son los que se comen
a los niños como tú», y me imagi-
naba el terror interno de un niño
al que se prometía un castigo tan
feroz y desmesurado como el de

ser mordido, desgarrado y devo-
rado. Ochenta y cinco niños muer-
tos, una legión de niños heridos, le-
sionados, encadenados, encarcela-
dos. Es llevar el aborto demasiado
lejos. Y es hacer pagar demasiado
caro el precio por mantener una fa-
milia cristiana, de las que no se di-
vorcian. Nuestros moralistas mor-
bosos señalan siempre el problema
de los hijos de padres divorciados;
no cuentan el asesinato de niños
por padres no divorciados."

ama, nik beltza
nahi dut

«Un mundo feliz: radiografía de
una realidad» izenburuarekin azal-
tzen den lanean, ONZEBARAS aldiz-
kariaren 2. zenbakian, honoko hau
irakurri ahal izan dugu: "Todavía ha-
bía muchos que lloraban y babeaban
desconsoladamente recordando los
pesares y desventuras del negrito
Kunta-Kinte y demás generaciones.
Se convertían así en defensores a
ultranza de la igualdad y no discri-
minación de las personas por moti-
vos raciales, mientras recordaban a
sus hijos y nietos (los que los te-
nían) que no, que ellos nunca ha-
bían sido racistas —me da igual un
blanco que el hijoputa de un negro,
decían— pero que ni por lo más re-
moto se les ocurriera encamarse
con un negro/a, porque el cruce de
razas era la «perdición espiritual de
Occidente». ¡¡Frenéticamente
arios!!"

ERE

egurra banatuz

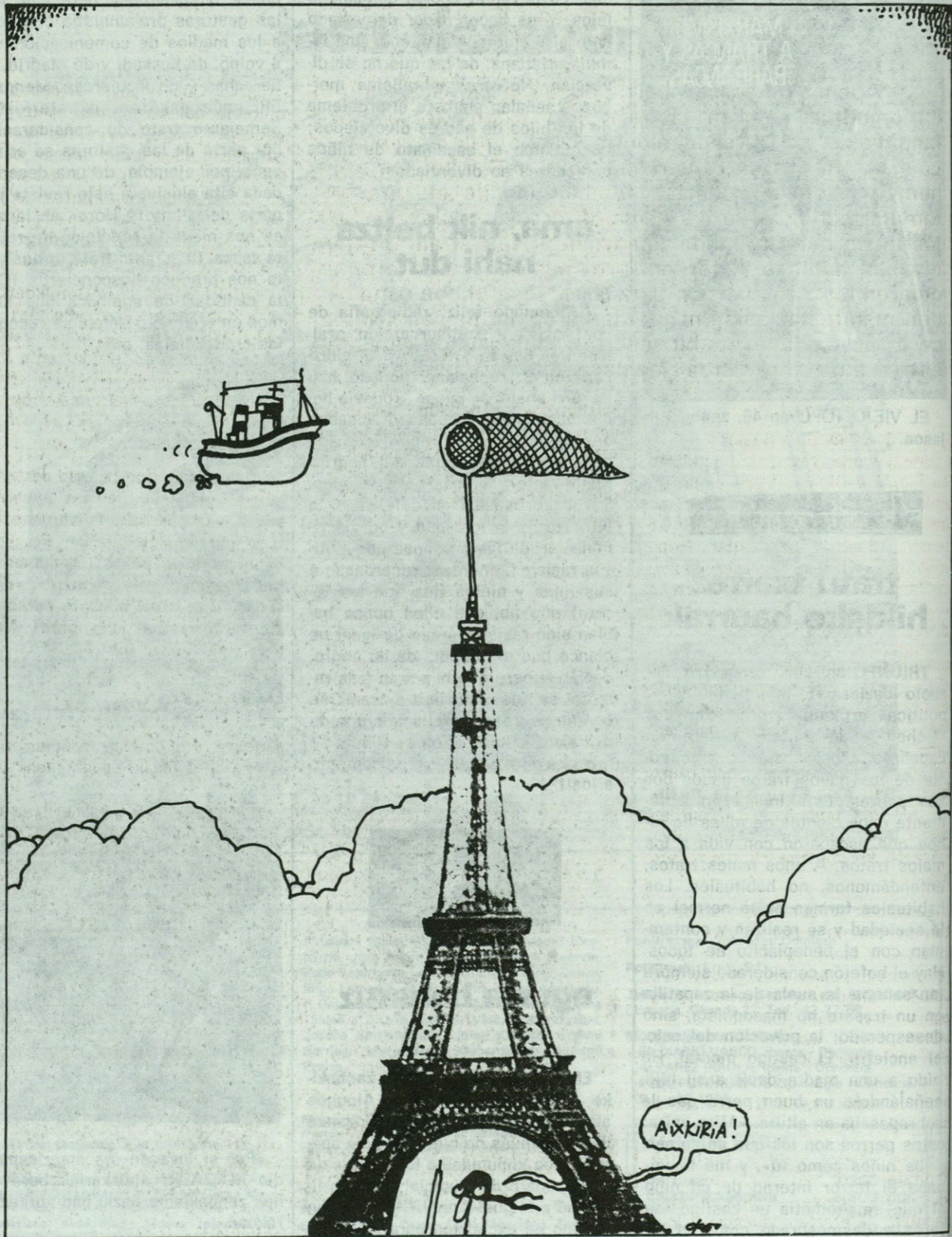
ERE aldizkariak, bere 41. zenbaki-
ko «¡Qué cara!» sailean. «Algunos
abertzales» titularen pean, hauxe
dio: "Después de que la policía apa-
leara con impunidad a los presos de
Soria, una orden judicial pone en li-
bertad a Miguel Angel Olabarria, un
testigo de excepción para aclarar a

la opinión pública la otra versión de
los sucesos, la de la provocación
policial. Pocas veces se dan ocasio-
nes tan excepcionales de denun-
cia. (...) Pues bien, hete aquí que
las gestoras pro-amnistía convocan
a los medios de comunicación, así
a voleo, de Euskadi y de Madrid, de
derechas y de izquierdas. Menos a
ERE, que debe ser extraterrestre.
Semejante trato de consideración
por parte de las gestoras se acom-
paña, por ejemplo, de una desenfa-
dada cita alusiva a esta revista por
parte de «Punto y Hora» en la que
se nos niega la condición de revista
vasca. (...) Tanto trato exclusivis-
ta nos produce desconcierto. ¡Con
la cantidad de apellidos que luci-
mos en el staff! ¿Dónde se recogen
las credenciales, oiga?"

«Por si invaden los americanos»
dio MAGAZIN aldizkariak bere le-
hen zenbakian argazki hau aurkezte-
rakoan.

prekontseilari maskaratua

governua eta parlamentua kolokan

Apenas estreinatu berria dugun Euzko Gobernu eta Parlamentua kolokan jartzea lortu zuten Nervaceroko langileak. Nolabaiteko beldurra izango zuten agintariak Luis M.ª Retolazak FOPeri dei egin zienerako. Eta hona hemen jasotako balantzea: zenbait langile eta preso familiarteko zauriturik, hamairu orduko okupazioa eta instituzio berrien balioa zalantzan jartzea. Orain erremedio bila dabilta. Madrilen lortu beharko duten erremedioaren bila. Eta babesa. Uztailaren 5ean Bilbon ospatuko den manifestazioak eman beharko diena. Bainan «Nervacero» asko daude, eta hitz ederrak hauteskunde garaietan entzun zituztenek zerbait gehiago jaso nahi luteke.

f.o.p.-ak parlamentuan

Jende multzo haundi bat aurkitzen da Bizkaiko Diputazioaren inguruan. Polizi piloa frontearen. Tentsioa nabarmentzen da. «Asesinos!». Duela hamar minutu polizia Euzko Parlamentuan sartu eta Nervaceroko zortzi langile eta preso familiarteko bi zauritu ditu. Arratsaldeko bostak dira.

Parlamentuko gelan gauzak ez daude lasai. Zenbait parlamentario eskinetan eserita eta Nervaceroko langileak zutik mahaien gainean, oihuka, desesperazio eta amorrua adieraziz. Egoetxeaga, industriako ministroa, mintzatzen ari da. «Nik ez dut inor engainatu». «Madrilen atera den libelo hori faltsua da». «Arazoa konpontzea ez dago gure esku»...

Langileek ez dute ezer onartzen. Lan postua defendatzea etorri eta kulatazoak jasotzeki ez diote amore ematen: «Elkar mintzatzeko ere poliziak Diputazio ingurutik alde egin behar du». Lasaitu nahiez: «Orain bertan eskatu diot kapitainari ez interbenitzea». Normalizazioa lortu nahiez: «Kreditoaren asuntua nahiko geldirik doa, bainan hori egina dago...»

«Ez!». Jendea pizturik. Norbaitek kapitain berri bat etorri dela eta kanpokoei egurra ematearen alde dagoela adierazten duenean, tentsioa grado bat igotzen da. «Ga-

raikoetxea poliziarekin hitzegitera doa». Gobernuko lehendakariaren atzetik Benegas, Lertxundi eta Onaindia jeisten dira, zenbait langilek eta prentsak jarraitzen dietarik.

Elkarrizketak ez du ondorio onik adierazten. Parlamentuko gelara itzultzean: «Jarri dezagun poliziak alde egiten duela. Kasu horretan Parlamentuko saioarekin jarraituko genuke...». Protesta latzak. «Ez, jaunak, Nervaceroren arazoa hemen eta orain konpondu behar da; FOP-en ekintzen erresponstabilei kontuak eskatu behar zaizkie; zaurituen berri jakin behar da».

Euzko Gobernuaren erresponstabilitatea adierazten da, nahiz «Diputazioko lehendakaria izan da kargatzeko ordena eman duena» esan. Detenituak ere badirela zabaltzen da, gela barruan aurkitutako balen berri izanik. Ezkerreko parlamentarioek zerbait egitea pentsatuz, Gobernu Zibil aldera jotzen dute.

Seirak eta laurden. Garaikoetxea zeharo hasarre dago: «Poliziak ez badu alde egiten ere, denok zarete lekuko nere ordenei uko egin dietela. Hemendik aurrera gure erresponstabilitatea amaitu da.» Protesta latzak Euzko Gobernuaren erresponstabilitatea agertuz.

«Saioarekin aurrera egin dezagun, langile gehienak hali-era pasatzea onena, entpresako batzordeko batzuek gurekin gelditurik». Erantzun gogorak: «Ez, poliziak kanpoan dirau. Engainatu nahi gaituzte». «Hiru seme ditut, zazpi hilabete daramazkit xentimu bat jaso gabe! Nola mantendu behar ditut?»

«POLIZIA JOAN DA»

Seirak eta hogeita bostean alde egiten du poliziak. Egoetxeagak Ma-

Aginte exkasak horrelako trantzeak dakartza.

drilgo gobernuak, Abril Martorellek konkretuki, duen zerikusien berri ematen duenean **«Orduan zer, Madrileren joan behar al dugu? Hara bidaltzen gaituzue?»** jasotzen du erantzun gisan.

Promesa gehiegi hartuak dituzte Nervacerokoek zazpi hilabete luzetan zehar, eta horrekin konformatzeko prest ez daudela aldarrikatzen dute behin eta berriro. Arbulu anaiei zerikusia, «Banco de Crédito Industrial»-ena mahaiaren gainean jartzen dira. Soluzioa nahi dute, eta Euzko Gobernuaren eskutik, Parlamentuak bultzatutako gobernu horren eskutik lortu nahi.

«Lan egin nahi dugu, jadanik fabrika martxan jartzea. Soluzioa eta orain!» langile batek oihukatzean tentsioa txalo bero batean hausten da. Leizaolak debategian parte hartzea erabakitzen du eta jasotako botoengatik eskerrak emanaz, bere zahardadearen gainetik diputatu izatea langabezia eta bortxakeriaren problemak konpontzeko erabaki zuela aipatuz, historiako arazoak gogoratuz, Parlamentu batek lan egiteko askatasuna (inork ez bultzatzea) behar duela aldarrikatzen du.

Ordurarte bildutako isiltasun eta errespetoa hausten dira. Langileek ere askatasuna nahi dute. Eta lan egin. Eta soldata jaso. Eta hortarako soluzioa.

Kalean, Diputazio aurrean, jendea begira. Presoen familiarteko multzo bat pankartak eskuan dituztela: **«Antes de que los maten. Presoak kalera»**. Zazpirak eta hogeiei eta Parlamentuko «Junta de Portavoces» delakoa beste gela batean bildu da, arazoari nolabaiteko konponbidea eman nahiez. Gelan langileak, beste hautatuak eta prentsa.

Entrepresako batzordeak salaketa agiri bat aurkeztu nahiez prentsa eta irratia dei egiten dionean, Ana Bereziartuaren ahotik entzundakoa: **«Sí, y las majorettes»**. FOPen salaketa, Garaikoetxeak berak ere ezagutu duela Euzko Gobernuaren ezertarako balio ez izatea, zaurituen zerrenda... bildurik daude agiri hortan. Asanbladak osoki argitaratzea edo baterekin adierazten du. Eta zerbaite gehiago: **«Y en castellano!»** antzun ahal izan genuen norbaiten ahotik.

Parlamentuko gelan aurkitutako bala.

EXTRA PARLAMENTARIOAK PARLAMENTUAN

Zortzirak paseak dira Txomin Ziluagak hitzegiten duenerako. HBko parlamentarietzat asanbladan toki bat eskatzen du. Ematen zaie. Ondoren Rosa Olivares mintzatzen da, sekulako txaloak jasoz. Euzko Gobernuak ez duela ezertarako balio ezagutzearekin batera, lotsa piska bat izanik dimititu egin beharko luketela dio eta txalo eta zenbait oihuen arauera badirudi —une horretan behintzat— langileek berarekin bat egiten dutela.

Ezkerreko parlamentariak erne, eta Txutxi Korresek laisterka mikrofona hartzen du. Prentsa eta irratia aurrean daudenean bakarrik inguratzen zaien indarrei mesfidantza osoa izateko adierazten die langileei. Eztabaida gogorra hasten da. Langileen artean ideologi asko dago, eta hien artean extraparlamentarioak ere. Hala eta guztiz gehienak roilo politikoa moztearen alde agertzen dira.

Inungo alderdi eta sindikatok ez diela lagundu gaur arte, baina hortarako prest dauden guztiei ateak irekiak uzten dizkietela erabakitzen du asanbladak.

Hamaika t'erdia inguru. Gobernuak alde egin nahiean. Langileak erne eta irteera debekatuz. Ateak isten dira. Hortik aurrera inork ezin du Diputaziotik irten. Handik gutxira langile batzordea Gobernuarekin eta mintzatzerako doa. Bitarte hortan **«Batallón Vasco-Español»** delakoaren izenean dei bi jasotzen dira, leher-

gailu batek handik hogeita minutura eztanda egingo duela adieraziz. **«Que exploten!»** erantzuten du langile asanbladak.

Batzordekoek parlamentarioen artean jasotako irtenbidea proposatzen diete beste langileei. Arazoa konpontzeko ahalmenik ez dutenez, egin dezaketen bakarra (bai Gobernuak, bai ezkerreko parlamentariak) hortan zerikusirik duen edonorekin mintzatzea dela, eta hortaz errespontsabilizatzeko prest daudela. Proposamen hau onartuz gero, hertsialdiari amaiera emango zaio.

Haserre bizia jasotzen dute. **«Zazpi hilabete egon gaituk hitz onak jasotzen»** **«Nik ez dut ezer sinisturiko Nervacero martxan ikusi arte»**. Asanblada honetan ezkerreko parlamentariak soilik parte hartzen dute. Euzko Gobernutik ez da inor ikusten. Are gutxiago entzuten.

«Zuek ez zarete etorri honuntza Parlamentuaren aurka». **«Ez, Parlamentuak ezin du ezer egin, baina autoritate politikoa du»**. **«Laguntza eta babes politikoa da guk eman dezakeguna»**.

Langileak ez daude konforme. Parlamentarioak jasotako soldatak ere plazaratzen dira. Gobernuaren ejekutiboak kolokan jartzea lortu dutela —dio Txutxi Korresek— eta horren garrantziaz ez direla ohartzen. Proposamenak langileen aldetik: Arbulu anaiei deitu eta akzioak martxan jartzea eskatu (onartua); banku pribatuetatik behar den dirua lortu. «Banco de Crédito Industrial» delakoak emandakoarekin gero pagatzeko (eztabaidatua eta ez onartua);

Egotxeaga nahiko estu ibili zen.

eta Madrilera joan, baina han ezer ez lortuz dimititzeko (gogorki gatazkak).

Azkenik entresako batzordeak beste kontrapropuesta bat eskaintzen die: Gobernua eta berak (ezkerreko parlamentariak) Madrilera joan eta han behar duten guztia-ekin mintzatu, laneko kalendario bat konkretatu ondoren; eta ez bade ezer lortzen Nervaceroren arazoa eta Hego Euskadiko langileria-ren guztiak kontutan izango dituen greba orokor batera dei egin dezatela.

Ezkerreko parlamentarien eritziz berak baseko jendea besterik ez dira eta ezin dute beraiei eritzia bi milioi eta piko langileei ezarri. **«Duela denbora gutxi UGTek Euskadi osoa gelditu zuen txibato batengatik»** erantzuten die langile batek. Eta Txiki Benegasek bere etsaiak ez daude gela hartan gogoratzen: **«Oso garbi utzi dugu gure etsaiak UCD eta Euzko Gobernu-Madrilen arteko zubia direla. Zuek deabruen abogadu gisa etorri zaretenez, horra hor geure erantzunak».**

Mario Onaindiak gogoratzen die laneko ministroa Mario Fernandez

izatea Gernikan egon ez zen ezkerreko koalizio bati eskertu behar diotela, eta HB eta EEn arteko eztabaida hasten da. HBkoek erantzun gisan erreformistak ere konprometitzea besterik ez dutela nahi esatean, bere kontrabotere ospe-
tsuarekin zer egin duten galdera jasotzen dute...

«Politika politikoentzat» moztan dute langileek, botatu behar dituzten proposamenekin jarraituz. Ordu-
biak eta laurden. Berrir greba orokorra proposatzen zaie ezkerreko parlamentariei. Ortzik asanblada batetan parte hartzen duten guztiak asanbladak erabakitzen duena onartu behar dutela botatzen die beste-
teei; HB grebara deitzeko prest agertzen da.

Azkenik ezkerrekoek onartzen du-
te proposamena, nahiz garbi utzi bakoitzak bere alderdi edo sindika-
toan egingo duen presioa ekintzako konpromezua dela. Hirurak laurden gutxi botazioa egiterako.

Ez trenik ez autobusik. Langileek Diputazioan gelditzea erabakitzen dute. Leihoeetatik hertzaina multzoa ikusten da. **«Barrura sartu nahi du-tela».** Egur eta burnizko tresnek eskuetan, zenbait langile badaez-

pada prestaturik. Gehienak lasai egotearen aldeko. Hiru t'erdia in-guru PNVtarrek bere jendearekin negoziatzera jeisten direnerako.

Hertzainak Diputazio aurea utzi eta ertzean dagoen kalean situatzen dira. Barruan zenbait langile lo egi-
teko toki erosoan bila dabil, beste multzo bat leihoeetan eta hirugarre-na Rosa Olivaresen hitzaldia entzu-
ten. Lau t'erdietan asanblada berri-ro. Onartutako puntuak firmatuta nahi dituztela langileek. Pega teo-
rikorik ez, baina praktikoak bai: **«Ez dakit non dagoen Bobi Ler-txundi»...**

Irteera bosteterdietarako jartzen da. PNVtarrek mintzatu omen dira hertzainekin eta hortan gelditu. Is-
kanbilarik ez omen da egongo. Ba-tzuk lotan, gehienak mintzatzen: itsaronaldia. Diputazioko gela bate-
tik irtetzen dira Gobernuoek. Ga-raikoetxea eskailera jeisten hasten da eta langile guztiak, periodistak etabar atzetik. Enzerronari amaiera ematen zaio. Kalean hertzainak erne...

PILAR IPARRAGIRRE

nervacero: martxan jartzeko dirua behar

Zazpi hilabete gelditua dara-man entresak honetan 800en bat langileria dago. Akzioak Arbulu familiaren esku daude, 3.000 milioiko zuloak (horietatik 500en berri inork ez dakielarik) soluzio bat eskatzen duelarik. Eta solu-zioa dirua da. Arbulu familiak edo administrazioak jarriko lute-
kena. Bazirudien gauza konpon-tzeko ildotik zihoala: «Banco In-dustrial de Crédito» delakoa 670 milioko kreditoa emateko prest agertu zen, hortarako Arbuluta-rren akzioak osatutako akziona-
sta taldeen esku egon behar zi-relarik. 200 milioi entregatu zi-tuen, baina hor bukatu zen dena. Gelditze honen arrazoina badi-
rudi «Banco Industrial de Crédito» eta Abril Martorellen arteko is-
kanbiletan datzala. Egun oraindik akzioak Arbulutarrek dituzte, eta biabilidade planetaz eta audito-
riaz ez dago berririk.

P.N.V.-tarrek bere parlamentariak txalotuz.

eta (pm)-ren kanpaina indarra indarraren aurka

Hemeretzi presoan askatasuna, Soriako espetxearen zuzendaria bere lekutik kentzea eta Nafarroa Euskadin sartzeko erreferenduma lehen bait lehen egitearen alde eratu du ETA(pm)k udako kanpaina. Turisma dagoen tokitan lehergailuak ezartzea, alegia. Bainan iaz Gernikako estatutoaren negoziaketa erditik zegoela eta Madrilgo gobernuaren erantzuna leuna izan bazen ere, aurten gogorki gatazkatzearen alde agertu da. Eta egurra pentsatu ezineko puntuetaraino ailegatzen ari da.

turismoa salbatu nahiz

Estatu espainolak turismoa betitik zaindu arren, dibisa iturri honek bere onenak emanak dituela dirudi. Hainbeste konpleju eta urbanizazio eraiki ondoren, azken aldian Mediterraneo kostako herriei arnasa piska bat hartzen utzi zaie, negozioaren martxa ez bait zihonan behar hainbat erosotasunez.

Dena dela, eta prezioak mantenduz, turismoa salbatu nahi zen. Eta orduan iritsi zen ETA(pm)ren agiria. Nahiz iazko ondorioak ez izan berak aldarrikatu bezain dizdiratsuak, nahiz erditik istripu galanta jaso (Chamartí, Atocha eta Barajaseko bonbak lehertu ziren, poliziak horren berri izan arren, eta ondorioz sei hildako eta zenbait zauritu gertatu), aurten ere ildo berdinetik jarraitzekotan ziren.

Hemeretzi presoan askatasuna, Soriako espetxearen zuzendaria bere lekutik kentzea eta Nafarroa Euskadin sartzeko erreferenduma lehen bait lehen egitea eskatzen zuten, bestela kanpainari hasiera emango zioten. Berak jarritako epean eskatutako ezer gertatu ezenez, bonbak lehertzeari ekin zioten. Alicanten bost, Esteponan bat, Mijasen...

Bainan bonbak lehertzen hasi baino lehen, erantzunak jaso ziren. Euzko Gobernuak, Madrilgo Parlamentuak (sozialistak aurkeztutako proposamenari uko egin zion bakarria —abstenituz— Juan M.ª Bandrés izan zen), alderdi politiko maioritarioek, Andaluziako Juntak, eta, noski, hoteleroek altxatu zuten ahotsa.

Bestalde, jendearen artean segurtasun ezak erakartzen duen beldurra zabalduz zihonan. Nahiz ETA(pm)k segurtasun hori oso kontutan hartu zuela (eta momentuz hala demostratu), jendeak ez ditu denak berarekin. TVEk eta beste hainbat komunikabide ofizialek ez diote asko laguntzen.

Turismoa lasaitu eta euskaldunen aurkako gorrotoa zabaldu batera ezin egin. Momentuoro aipatzen da Mediterraneo kostalde hortako langileentzat horrek suposatzen duen kaltea. Bainan ondo gordetzen dira beste zenbait «gauzatxo»: seguritate sozialik gabe lan egitea, ordu ikaragarri sartu beharra eta... hemendik hiru hilabetera (turismoaren kontua ondo joanez) langabezia aurkituko direla.

arazakeria berpiztuz

Hala eta guztiz, eta jasotako berrien arauera, jende xeheak ez du oso kontent jaso kanpainaren berria. Are gutxiago ondorengoak. Eta ofizialki egiten ari denak ez du harrrera txarrik izan. Arrazakeriaren arrazoiak leku bat okupatu du.

Orain arteko lehergailuek ez dute pertsonen gain inungo kalterik eragin, eta horrek gauzak baretu ditu zerbait.

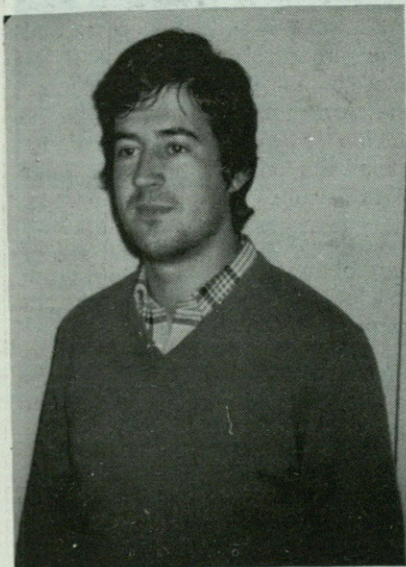
«Hemos tomado las máximas precauciones. Cada bomba tiene cinco mecanismos de seguridad que han sido probados durante todo un año. Lo que nosotros no podemos controlar es al Gobierno, a UCD, a la Policía y al ministro del Interior», zioten erakundeek.

Eta hala dirudi. Rosonen erantzuna behintzat ez da izan gozo horietakoa. Kaleratu behar zituzten presoak Herrera de la Mancha era ran zituen. Azurmendi, Sarasketa, Aramaio, Kepa eta Domeka Lasarte, Goenaga, Garai, Ramos, Bilbao, Biddarte, Zárraga, Alcocer, Dina, Marcuenda, Pérez Bermejo, Elorriaga, Avellanal, Agirre eta Santiago Pérez en egoera ez da prezaski hobetu.

Euskadiko Ezkerraren adierazpen nagusienetakoa.

Hego Euskadin zehar detentzioak pilatu dira. Berrogeita hamar pertsonatik gora pasa dira polizien eskutik, gehienak «Euskadiko Ezkerra»-rekin zerikusia zutenak, eta —beti gertatu ohi den bezala— ondoren kaleratuak izan direnak. Bestalde, juizio aurreko askatasun probisionala zeharo moztua eta espetxeko egoera gogortua (?) izango omen dute presoek.

Eta beti bezala diplomazioaren il doa zaindu da. Estatu frantsesari botatakoak badirudi nolabaiteko oihartzuna izan duela, Raymond Barre ministroa Madrilera etortzekotan baita. Garbi dago tratatuko dituzten gaien artean errefuxiatuena egongo dela, eta badaiteke zerbaiten truke hauen egoera gaizkiagotzea...

Laguntzaile galantak ere lortu ditu Rosonek bere eginkizunean. Ezin ahaztu Malagako apezpikuaren homilia. Are gutxiago PSOeren proposata latza eta ondorengo enzerroa... Oposizioak ere bat egin du te oraingo honetan hainbeste gatazkatzun zuten UCDren gobernuarekin. ETarekin ez da inolaz ere negoziatu behar. ETari gogorki gatazkatu behar zaio, bere laguntzaile guztiei bezala.

e.e.-ren buruak atxilotuta

Gobernu espainolak detentzioen kanpaina aurrera ematen hasi den bakoitzean, gauza berbera egin du: noizbait zerikusia izan duen guztia atxilotu (eta zerikusirik izan ez duena ere bai). Oraingoan ere aldaketarik ez da izan.

Mujika Arregi estrainamendua utzi ondoren.

Ekainaren 28an Xabier Garayalde «Erreka», zazpigarren Biltzarreko pertaide ospetsua, El Aren sortzailea, 77ko presoen kaleratzean zerikusi haundia zuen, EE hauteskundeetan presentatzean bezala, Gernikako estatutoaren negoziaketetan ere parte hartu zuena, detentua izan zen. «Terrorismoaren aurkako» legea ezarri eta Madrilera eramana.

Esteetatik gaixo dago «Erreka» aspaldi honetan. Lau aldiz operatua izatearren, bere osasunak ez du inungo segurtasunik eskaintzen. EEko burukideak gobernadore zibila, Karlos Garaikoetxea, Ruiz Jimenez... ahal zuten guztia ikuitu zuten honen berri emanaz eta laguntza eskatuz.

Xabier Garayalde: Erreka.

Izan ere, aurrera jarraitzeko Xabier Garayalde janari aproposa, eta garbiketa osoa behar luke ospitaleetik irten beharrean egon zen bertan infekzio bat harrapatu zuelako). Eta hor dago kakoa. «Dirección General de Seguridad» delako hortan zaila dela guzti hori aurkitzea. «Eta gainera strees-ak zerikusi haundia du horrelako gaixoengan» zioen sendagileak.

Hamar egun iraungo al du? Hor dago galdera beldurgarria. «Hiltzen bada garbi dago. Erailketa garbi bat izango litzateke» zioen Mario Onaindiak, detentzio hau, Iñaki Mugika Arregi «Ezkerra» eta Xabier Ruiz de Apodaka «Apolonio»-rena bezala, EEri egin nahi zaion probokazioa besterik ez direla. «Eta guk probokazioei ez diegu erantzuten». Baina «Erreka» hiltzen bada Euskadin gauzak aldatuko direla aldarrikatu zuen.

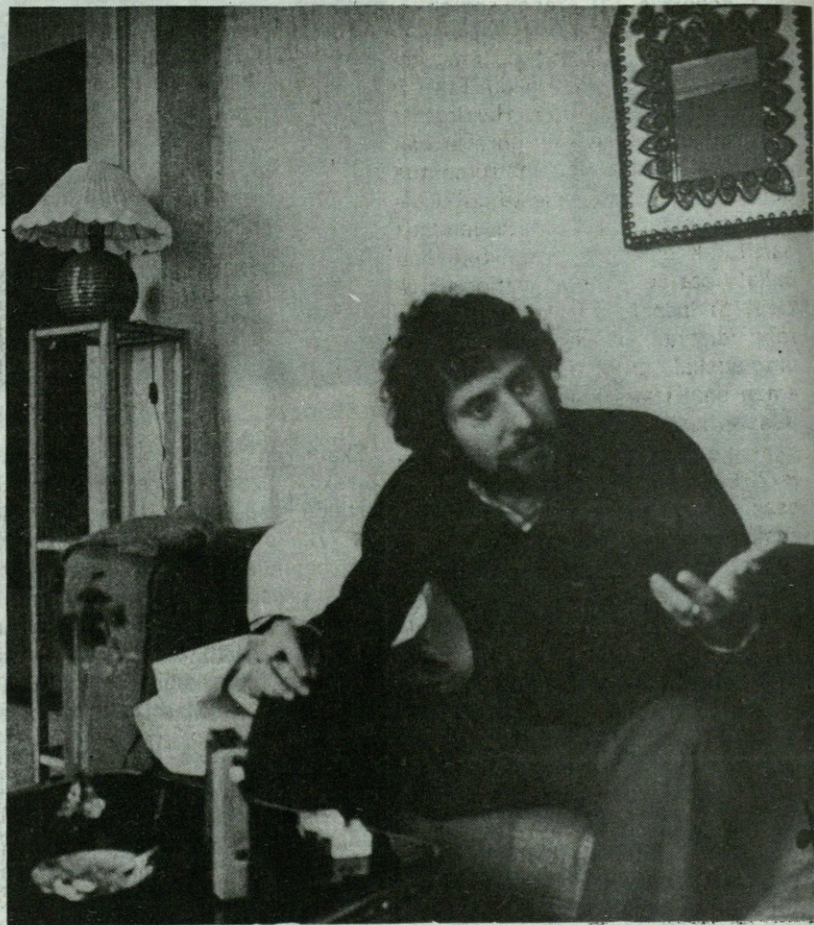
Mugika Arregi eta Ruiz de Apodakari ere «terrorismoaren aurkako» legea ezarri diete. Lehen aipatu dugun bezala, zenbaki hau hersterakoan berrogeita hamartik gora dira polizien eskutik pasa diren EEkoak. Bihar, zenbat?

Eta amaiera bezala ezin aipatu gabe pasa «Cambio 16»-en lantxoak. «Bajo el terror de los etarras» dio azalean, eta barruan hotelero baten hitzetan jarritako esalditxo hau: «Aquí lo que hay que hacer es aplicar de nuevo la pena de muerte.»

P. IPARRAGIRRE

enrike zelaia

akordeoiaren duintasuna

Zisneen arteko ahatetxo itsusia sentitu zen euskaldunen artean, gaur sakonki lantzen saiatzen den erroak aurkitu arte. Giro politizatuegiak uxatu du batez ere eszenarioetatik, eta hala ere bere lanak badu zentzu politiko bat oinarrian.

Sariak kolekzionatu zituen garai bat izan zuen, gero esku hutsik eta frustratua sentitzeko, eta orain berriz, hori gaingidurik, arraia uretan bezala.

«Euskal musikan oinarritutako metodo bat osatu nahi nuke, orain arte kanpoko metodoekin ikasi behar izan baitugu musika. Nik neronek italianoak erabili nituen eta gaur egun oraindik kontua izan behar dut influentzia horiek ez kanporatzeko.»

Agian beste batzuk beatles edo rolling-en ritmoan ibiliko ziren. Guri haien «Michele» eta «Yesterday» gustatzen bazitzaizkigun ere, gorpuzta mugitzeko garaian nahiago genuen arin-arin edo fandango bat. Horregatik, edozein bazkalondo egokia izan zitekeen Enrike Zelaiaren ritmo bizian —hain bizia, ezin apenas jarraitu— hankak astintzeko. Noizbait jakin genuen guretzat ia erdal herria zen Altsatsukoa zela eta horrek atraktibo gehiago ezartzen zion diska laburregi haiei. Garai haietako

mutil ondo orraztu eta patilla diskretodun hura berrogei urteko gizon gazte bizardun eta ile kizkur eta rebelde samarreko bilakatu da.

Orain kafetegi moderno baten jabe da. Eta musikagandik nahiko urrutiratua dabilela pentsa daiteke, ez baita jendaurrean azaltzen —okasio oso bereziren bat izan ezik—. Beste garai batzuetan izan duen akademiarik ere ez du gaur egun. Eta bere diskoak nahiko bakandurik datorzugu. Baina bada horretarako

arrazoirik. Diska hauek ez dira dozenardi pieza nolanahi josiz osatzen. Ideia garbi bat dute oinarrian. «**Ez da berdin usurbilen ala Tuteran jotzea. Regio bakoitzak bere esentzia du; Nafarra energikoagoa da, berehala sartzen da juergan; Gipuzkoarra berriz sakonagoa da, ikaragarri gustatzen zaio kanta melankolikotik gozatzea. Eta pentsatu nuen, zergatik, Euskadikoa, besterik gabe izango zen diska baten ordeaz egin probintzia bakoitzari buruzko monografikoak? Honela probintzia**

bakitzekoek interes naundagoarekin hartuko dute beraiena, eta gainera guztien arteko batasunari laguntzen zaio: hor da Zuberoa, hor Nafarroa... eta ez dago Aragoi —errespeta guztiekin— edo Santander.»

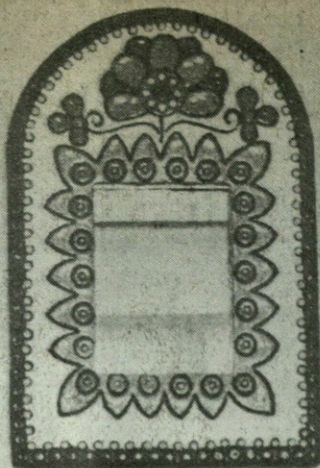
Diska hauek lehendabizi materiala biltzea eskatzen dute; gero hori selekzionatu, armonizazioak eta arregloak egin, grabazioa zuzendu... eta guzti hori Zelaiaren eskutan geratzen da. Beraz, lana badu. Eta lan honek jarraipena dakar. Harrigarria badirudi ere, akordeoia gure artean asko erabili izan den instrumentua delako, oso euskal musika gutxi dago horrentzat idatzia. Eta jendeak partiturak eskatzen ditu. «Sail hau bukatu eta gero diska guztien partiturak bildu nahi nituzke, akordeoiarako idatziak, ez printzipiante mailan euskal musikako kontzertuak eman ahal izateko baizik. Egin nahi dudana beste lan bat berriz akordeoiak euskal musikan izan duen azterketa da. Eta aurrerago, Jainkoak osasuna eta indarra ematen badit, euskal musikan oinarritutako metodo bat osatu nahi nuke, orain arte kanpoko metodoekin ikasi behar izan baitugu, musika. Nik neronek italianoak erabili nituen, eta gaur egun oraindik kontua izan behar dut influentzia horiek ez kanporatzeko.»

Orain, lan hauek martxan dituela, Zelaiak arraia uretan bezala aurkitzen dela dio. Bere lanari zentzu bat aurkituta, gustora, lehen izandako frustrazioak gaindituta. Izan ere, aurretik karrera oso destakaturik izan, estatuko eta mundu mailako zenbait txapelketatan irabazle ala bigarren geratuz, nahiko fama lortu Euskal Herrian zehar egindako aktuatuetan, soldaduskatik bueltan, Melillan urte t'erdi egin ondoren, esku hutsik geratu zen. «Zertarako presatuko naiz gehiago, urtean hiruzpatalau saio bakarrik izateko? Zertarako balio izan dit orain artekoak? Errealitate hori oso gogorra izan zen neretzat eta esan nuen, ba ez dut gehiago akordeoirik joko. Urte pare bat egon nintzen akordeoiak ikutu gabe. Bi urte ezerezean, baina nola taberna ere ez zitzaidan gustatzen —ez zait inoiz gustatu—, ba esan nuen, klaseak ematen hasiko naiz, zerbait egin dezaket musikaren barruan akordeoia erakusteko klaseak emanez.»

Berrogeien bat lagun bildu zituen akademian, eta estatu mailako txapelketa

Altsatsun ospatzea lortu zuen urte batean. «Klaseak ez nituen taldean ematen, bakarka baizik; haiek ia ia gehiago ziren terapiak musikako klaseak baino. Ikasleen munduan sartzen nintzen erabat. Gehiena destakatzen zena nere

antzeko bat zen gainera: borondate haundikoa, oso responsablea, baina nerbiosoegia. Eta zer irtenbide eman behar nion? Munduko txapel-dun izatera iritsi zindezke eta zer? Ez dago klaseak ematea, hau da, frustrazio berriak sortzea beste ir-

«Ez da berdin Usurbilen ala Tuteran jotzea. Rejio bakoitzak bere esentzia du; nafarra energikoagoa da, berehala sartzen da juergan; gipuzkoarra berriz sakonagoa da, ikaragarri gustatzen zaio kanta melankolikoetan gozatzea.»

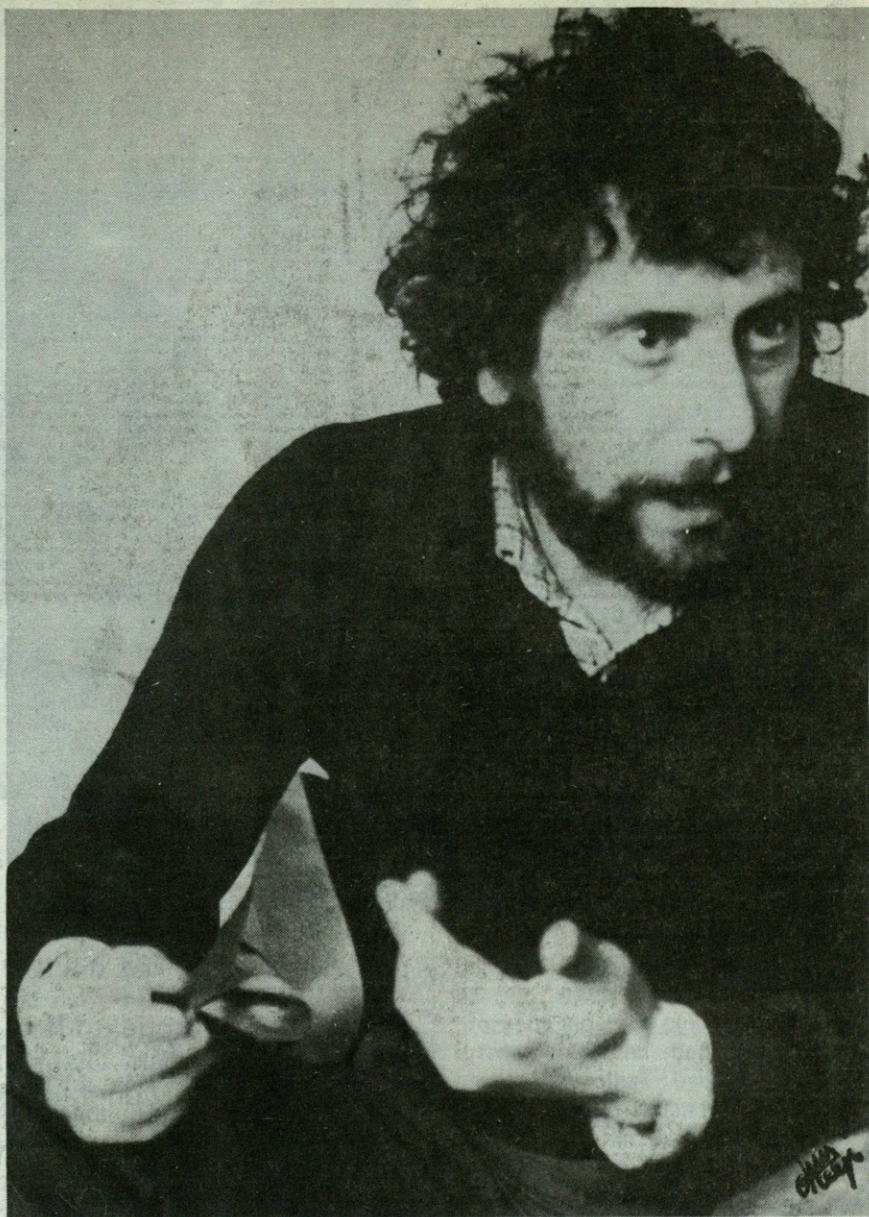
tenbiderik. Honetaz ohartu nintze-
nean, ezin nuen eskolarekin jarrai-
tu. Utzi egin nuen, emaitzarik ikus-
ten ez nion gauza batekin ezin nin-
tzen jarraitu eta.»

Zirt edo zart egiten dutenetakoa
da Zelaia. Ez zuen beldurrik izan oso
gazterik, akordeoia lagun bakartzat
hartu eta Madrila triunfatzera joate-
ko ere. Zenbait sari irabazita, Gi-
puzkoan batez ere ibilia, nahiko izen
lortua zuen ordurako. «Jendeak oso
ondo erantzuten zuen nere kontzer-
tuetan —kontzertuko musika beste-
rik ez nue jotzen orduan —eta alde
horretatik jotzea pentsatu nuen. Bu-
rua txoriz bete zidaten, zerbait egi-
tekotan Madrila joan beharra nuela
eta, hori asimiliatu nuen eta bueno,
ba noan Madrila. Baina Madrila iri-
tsi eta zer egiten dut? Non dago la-
na? Musika giroak ez nituen batere
ezagutzen eta ez nuen ezeri buruz
eskema konkreturik. Orduan «Los
Iruñako» taldea zegoen Casablanca
izeneko sala de fiestas-en. Haien
managerak salakoari esan zion, hara
mutil hau, akordeoia jotzen duena
eta bat eta beste, eta salakoak be-
harbada gero hartuko nindutela, bai-
na aste hura beteta zutela. Ba beste
toki batera jo behar. Aurrez aurre
«Circo Price» zegoen eta hara joan
nintzen. Hartu ninduten eta gogora-
tzen naiz ateratzen ginela, patxun
patxun, pistari buelta bat eman, eta
gero ba pailaso bat aterako zen eta
horrela. Pentsa ezazu nola emango
nuen nik zirko batean kontzertuko
obrak jotzen! Gainera bakarrik, ino-
lako laguntzarik gabe. Bederatzi-ha-
mar egun egingo nituen, egunero
gauza berdinak jotzen eta inork ka-
sorik egin gabe. Geroz eta okerrago
nengoen, baina bueno, dirua ematen
zidaten, pentsioa ordaintzen nuen,
eta aurrera. Kontrato hura bukatu
eta Casablancan ametitu ninduten;
makilatu egin behar nintzen, aurpe-
gia hautsez bete, atera baino lehen
eta smoking bat alkilatu nuen. Arra-
tsaldeko 8,30etan pase bat eta
gauerdiko 1,30etan beste bat. Han
ia ez nuen kontzertuko piezarik jo-
tzen, exhibiziozkoak baizik. «Ojos
negros»-en bariazio batzuk, vals-en
bat... gauza atseginak. Baina egun
guztia Madrilan eta ez nuen ezer
egitekorik. Denbora pasatzeko, sala
de fiestas-en sartzen nintzen, kon-
sumizioak merkeago bait genituen
han lan egiten genuenok. Baina zera
gertatzen zen, hura cabaret bat ze-
la, eta egun guztian han ibiltzen zi-
ren bueltaka ez dakit zenbat neska

gazte, 18-20 urtekoak, eta ni ere mutiko bat izanik, 20 urte, denak neregana. Eta ni, influentzia kristau haiengatik, ba ez, ni ez naiz eroriko. Eta gainera esaten zizuten, ez zaitez hortan erori, bajuena da eta, eta zuk gehiago egin behar duzu, kontzertu haundiak eman behar dituzu mundu guztian... bueno, ba nola nik neska haiek retxazatu nituen, gero nere saioan ateratzen nintzenetan, haiek ni retxazatzen ninduten, hizketan hasten ziren ni eszenariora ateratzarekin batera eta ez zidan inork kasorik egiten.»

Telebixioan ere sartu zen zelaia. Madrilen zerbait egin eta Barcelonatik deitu zioten. Baina hura amaitu eta berriro Madril itzultzean, lehengo planean jarraitu behar. «Beste sala batzuetan begiratu nuen, eta ea ez al nenkien umorezko zerbait egiten, txisteak kontatzen eta. Bueno, baina ni zertara etorri naiz hona, kontzertuak ematera ala txisteak egitera? Hemen egiten nuena dig-noa zen, entzuleak nerekin zeuden, baina han? Hura kaka bat zen.»

Harrigarria badirudi ere, garai horretan, eta han, madrilen, bihurtu zen Enrike Fernández, Enrike Zelaia. Izen artistiko bat bilatu behar salatan aritzeko eta berak bere herriarena jarri nahi: Enrike Alsasua. «Baina pentsa ezazu nola ibiltzen ziren madrileñoak hori esateko: Al-sa-su... Fernández hutsa ez zitzaidan gustatzen, eta ezin jarri Enrike Fernández de Garayalde y Lazkano (ez digu esplikatu Zelaia nola duen den halako abizen luze eta dotore hau). Eta orduan ba, total, bigarren abizenaren lehenengoa adina zela eta Zelaia-ekin gelditu nintzen.» Geroago izen hau bera jarri zion tabernari ere, Euskaraz, atentzioa nahikoa deitzen zuen gauza orain dela hamar urteko Altsatsun. Izan ere, ohartua bait zen ordurako, lehen uste zuenaren kontra, euskalduna zela. «Nik 18-19 urtetan ez nenkien euskalduna nintzenik. Eta ez tontoa nintzelako, besteak bezala, ez tontoagoa eta ez listoagoa. Gogoratzen naiz Gaztelupen, Donostian, aktuatzen nuenean, gustora aurkitzen nintzela, bazegoelako zerbait han, euskaldun izate bat, ni betetzen ninduen, eta pena ematen zidan euskalduna ez izateak. Ahatetxo itsusia zisneen artean bezala nintzen. Akonplejatuta sentitzen nintzen. Zergatik gustatu behar zait hau? Gero ohartu nintzen ahatetxo itsusia zisne eder bat zela, nafar

«Nik 18-19 urteetan ez nenkien euskalduna nintzenik. Gaztelupen aktuatzen nuenean gustora sentitzen nintzen, bazegoelako han euskaldun izate bat betetzen ninduen, eta pena ematen zidan euskalduna ez izateak.»

bat, benetako baskoi bat. Orduan, nola lagundu diezaioket nik jendeari hau bera gerta ez dakion? Taberna bat eta akordeoia ditut. Ba taberna berri eta letreroak euskaraz jarriko ditut eta jendeari esan, honek horrela izan behar du. Eta akordeoia ba gure gauzak esateko aprobetxatu. Nola egin hau? Ba dantza talde bat osatuko dut, nere aktuzioetan ihardun daitezen, euskal aurpegi hori gehiago emateko. Eta gainera toki guztietara eramango dut hori, baita sala de fiestas-etara ere. Zergatik egon behar du sala horietan folklo-

re flamencoak eta es euskaldunak?» Saletara joateagatik kritikatzten zuten noski Zelaia. Orain baino garai puristagoak ziren. Baina bera berearekin. Orain bezala. Jendeak eskatzen duenaren eta eman behar litzatekeenaren ekilibrio zail horretan. Ez dio amore eman nahi izan giro politiko errazari. «Zer, alderdien himnoak eta kanta gerreroak? Batzuk esaten didate: hori egin behar zenuke. Baina ez, hortik ez dator ezer. Beti zerbait gehiago eman behar da. Eta iritsiko da garai bat panfletoak eta momentu berezi ha-

«Alderdien himnoak eta kanta gerreroak? Batzuk esaten didate: hori egin behar zenuke. Baina ez, hortik ez dator ezer. Beti zerbait gehiago eman behar da. Eta iritsiko da garai bat panfletoak eta momentu berezi bateko oihu beroak balioko ez dutena.»

«Ez dut produkto komertzial bat eskaini nahi, ez disketan, ez saioetan. Gizarteari zerbait aportatu nahi diot, agian momentu honetarako izango ez dena.»

téko oihu beroak balioko ez dutena, eta gauzak duten balio musikalarengatik neurtuko direna. Ez dago dudarik hau ezin daitekeela gehiago jeltsi. Giro honek aldatu egin behar du eta igo.»

Horregatik ari da Zelaia probintzia bakoitzeko diska horietan lan sakonagoa egiten. Jendearen alde-tik zer harrera izan duten galde-tzean, hori ez zaiola asko axola, dio. **«Ez dut produkto komertzial bat eskaini nahi, ez disketan, ez saioetan. Gizarteri zerbait aportatu nahi diet agian momentu honetarako izango ez dena.»**

Sarritan aipatzen du Zelaia, gizarteari, besteei, zerbait emate hori, eta masokista itxurarik ez duelako, eta gehiegi kexatzen ez delako giroaz —nahiz eta goian ikusten den bezala gaizki dagoela aitortu—, mu-

sika lanek duten harrera eskasaz, eta bere lana ez duelako hortatik bizitzeko egiten —horretarako kafetegia dauka, horrela askatasun gehiago duela musikan nahi duena egiteko—, eta gainera bere lan horretan gustora aurkitzen dela adierazten duelako, sinisten diozu. Eta ikusten duzu gainera korrontearen aurka ari dela, oso modan ez dagoen instrumentu batekin lanean. Harrigarria zera da, hau ia ia kasualitatez izatea horrela. Altsatsuko beste haur asko bezala, etxekoek bultzatuta hasi zen solfeoa eta gero klarinetea ikasten udalak, gero hortik bandarako musikoak ateratzeko edo, dohainik ematen zituen klaseetan. Behin bere aitak akordeoi bat jarri zion eskutan, besterik gabe, kaputxino bati erosi ziola eta. Hura lehendabizi altsatsuko soinu-jole Migel Agirrerekin ikasten hasi, gero Zumarragako banda-

ren zuzendari zen González Bastidarekin jarraitzeko; Barcelonan ere egon zen denboraldi batez baina laster ikasi zituen han ikasi beharrekoak, eta harrez gero Taberna organistak legundu zion. Baina berak ez omen zuen aukerarik egin, eman egin zitzaion bide hori. Hori bai, behin zerbaitetan hasiz gero, ahalik eta hobekien jarraitu behar. Eta orduak eta orduak egin behar ensaia-tzen. Hori omen da sekretoak. **«Batzuek diotenez, jaio egiten dira figurak, jenioak. Nik ez dut hori ulertzen, dagoena, borondatea da. Egia da etorria behar dela, baina lanak egiten du guztia. Eta orduan izan dezakezu distantzia bat besteekiko, baina lanarengatik eta borondatearengatik iritsia.»**

ELIXABETE GARMENDIA

zenbait ideia pinuez

Basoei buruzko zenbait lantxo eskeini dizuegu eta gaurko honetan, ARANZADIK, Lankide Aurrezkiaren laguntzarekin insignis pinuari buruzko ikerketakin osatu duen liburuaren zenbait puntu eskeintzen dizkizuegu.

Periko Lopez de Etxezarretak, lan honetan parte hartu duenez, hain eztabaidatua den gaia ikuspegi zabal batetatik aztertzen digu.

* * *

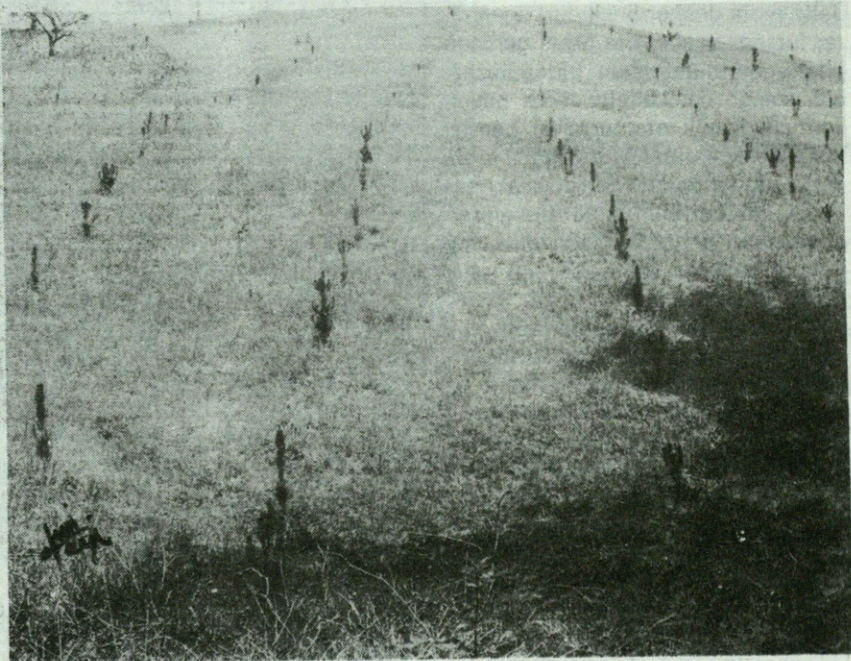
Pinuak egoera arraro bat eta sarritan aurkako giroa sortu dutela jakina da. Gai hau, lantxo honekin ez nuke agortu nahi, nik ikutuko ditudan ikuspegietatik kanpo ere azertu bait daiteke eta azertu behar litzateke. Honela, orain arte pinua aldatu den lekuetan zer gertatu den argitzen ahaleginduko naiz. Eta azterketa hau, ikuspegi ekologista klasiko batetatik egingo dut; batzuentzat guztiz garbizalea izango da. Dena dela, lan honetan ikutzen ditudan puntuekin eta nahigabe ahaztu ditudanekin eztabaida bat sortu daitekeela uste dut.

Aurrez, ideia batzuk argitu nahi nituzke. Pinuetaz hitzegitean, botanikan koniferak deitzen zaienetaz ari naiz, eta honen barruan Euskal Herrian berezko basorik ez dagoela azpimarratu nahi nuke. Baina gaur, era honetakoak dira gure artean nagusi, Gipuzkoa eta Bizkaian baso gehienak betetzen dituztelarik.

Egun, insignis pinuak, Gipuzkoan lautatik hiru hartzen du eta Bizkaian berriz erdia. Baina insignis pinua aldatu den beste konifera bat besterik ez da.

beste lurraldeetan koniferei emandako tratamendua

Zati honekin, ikerketa sakon bat ez nuke egin nahi, denon esku dau-

den lanetan agertzen diren ideien laburpen soil bat baizik. Gai hau munduko nazio desberdinetan eta egoera geografiko desberdinetan ikutu da: Belgica, Frantzia, Txekoslovakia eta Nueva Zelanda adibidez. Estatu Espainolean ere, zenbait lan egin da. Autore bakoitzak egiten dituen azterketen arabera, ondorio desberdinetara iristen da. Honela, Frantziako lanetan, luraren bereiztasunari, landaketari baina garrantzi gehiago ematen zaio, gainera, lur aretsuetan buztin asko samar dagoenetan baina eragin handiagoa daukatela esaten dute. Bestetik, kare gutxi duen luraren koniferen eragina kare asko daukan luraren baino handiagoa dela diote. Beren eritziz, kare asko duen lurarentzat landare mota hau egokitzat jotzen dute, nolabait geldik dagoen eboluzioa azkartzen bait omen du.

Checoslovakoen eritziz, altura gutxiko lurretan koniferak eragin handiagoa dute; itsasoaren gainetik 1500 metrotara aurkitzen diren baso mota hauetan desoreka ez omen da nabarmentzen.

Belgican, erizpide desberdinak badaude ere, uraren gain daukaten

eragina azpimarratzen dute, neurri honetan eta beren eritziz, lurretik hartzen duten urarengatik iturrien prozesua aldatzen omen dute. Ibaian ertzean aldatzen badira eta ibai hauetan arrainak badaude, hauek pozoitu egiten omen dira. Honela, arrainak dauden erreka bazterretan metro batzuetatik aurrera bakarrik alda daitezke.

Eritzi hauetatik aparte, luraren bertan bizi diren zenbait organismo txikiren gain duten eragin pozointsua ezin ahanztu genezake.

Azkenik, Nueva Zelanda hondamendiaren arrazoia ez direla landaketak diote; gizonaren planifikakuntza irrazionala, ondorioak kontutan ez izatea eta erabiltzen dituen teknikak baizik.

zein da koniferek teorikoki dakarten desoreka?

Lurra eta landareen arteko ikerketa lanak hasi zirenetik pentsatu zen koniferak desoreka zekarkitela. Hasieratik, luraren bereiztasunen eta bertan aurkitzen diren landareen artean harreman estua zegoela ikusi

zen. Basoen azpiak aztertzen has-
tean, lurrera erortzen diren ostroek,
hau da, orbelak, aldaketa bat izaten
dutela, aldaketa honen ondorioz lu-
beltza (humus) bihurtzen dela. Or-
bela lubeltzean zenbat denboran bi-
hurtzen den jakinaz, zenbat orbel pi-
latu den jakin daiteke. Honela, orbe-
laren pilaketa eta lurrean zenbait
denbora usteltzen den jakinaz, lu-
beltz mota desberdinak aurkitzen di-
ra; lurrean zenbat eta orbel gehiago
pilatu, bere ustelketa bidea luzea-
goa izango da. Lubeltz mota hauek
kontuan izanik eta lurraren bereiz-
tasunak ezagutuaz, lurrarentzat on-
garri edo kaltegarri zer den jakitera
iristen da. Lurrean laister desegiten
direnak ongarriztat jotzen dira, ho-
nela orbela ez baita lurrean pila-
tzen: Ongarrien artean altza, lizarra
eta belardietako ohizko belarra aipa
genezazke. Garratz edo kaltegarri
bezala txilarra, otea eta zenbait pi-
nu jo ditzakegu. Landaretza inguru-
tik kanpora ezin daitekela aztertu
eta nik egin dudaklasifikapen hori,
askok sinpletaz joko dute. Dударik
gabe harreman estuak daude, bere-
iztasun onetako lur batean espezie
ongarriak aurki daitezke eta lur txar
batetan landaretza kaltegarria ere
bai. Maila honetan, lur on edo txar-
retan espezie desberdinak sor dai-
tezke, hau da pagoaren kasua, nos-
ki lur honetan txarretan baina ge-
hiago haziko da.

Laburpen gisara; pinuak agertzen
diren lekuan, orbel edo ostro pila-
keta ematen dela. Honela, sarritan,
koniferak lurraren garraztasuna da-
karkite eta neurri honetan emankor-
tasuna gutxitzen dela esaten da.
Hau dena, pinuetatik erortzen diren
ostroen bereiztasunengatik eta de-
segiten pasatzen duten denboraren-
gatik gertatzen da.

aranzadi-ren lana

Dagoen egoera ikusirik, 1977. ur-
tean eta Lankide Aurreziaren lagun-
tzarekin, Aranzadik, koniferei buruz
zenbait argitasun ematea erabaki-
tzen du.

Lan hau juzgatzen ez naiz hasiko,
hau Bilbon ekainaren 12an aurkeztu
zen liburua irakurtzen dutenek egin
beharko bait dute. Bakarrik, bi zati
garrantzitsu dauzkala esango dizuet.
Biologo, injinadore agronomo eta
baso injinadoreek osatu dutena
—landaketen ondorio ekologikoak—
eta bigarrena, landaketa hauen in-

guruko arrazoi ekonomiko eta histo-
rikoak.

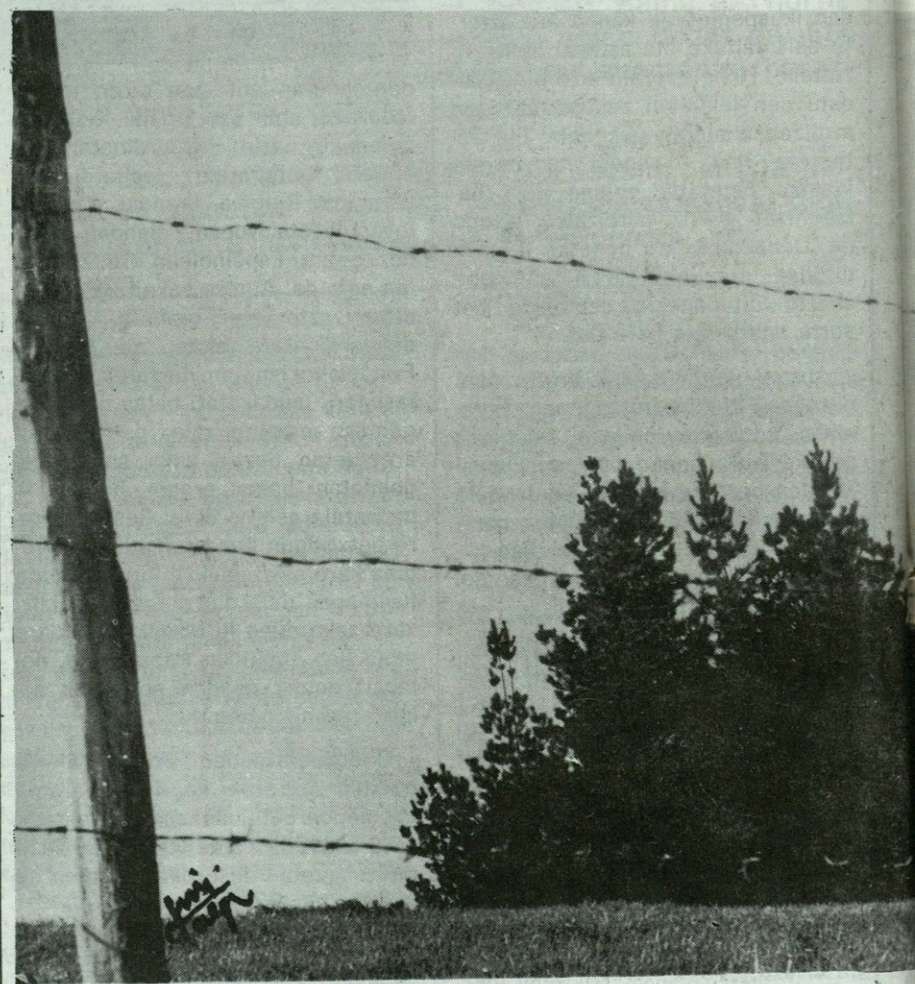
Lan luze bat lerro batzuetan labur-
tzea zaila da eta seguru nere gusto-
ra ere ez dudela egingo. Dena dela,
nik parte hartu nuen zatiari buruzko
zenbait ideia emango ditut, beste-
tik, guztiz garrantzitsutzat jotzen
bait ditut. Lurraren ikerketa, alegia.

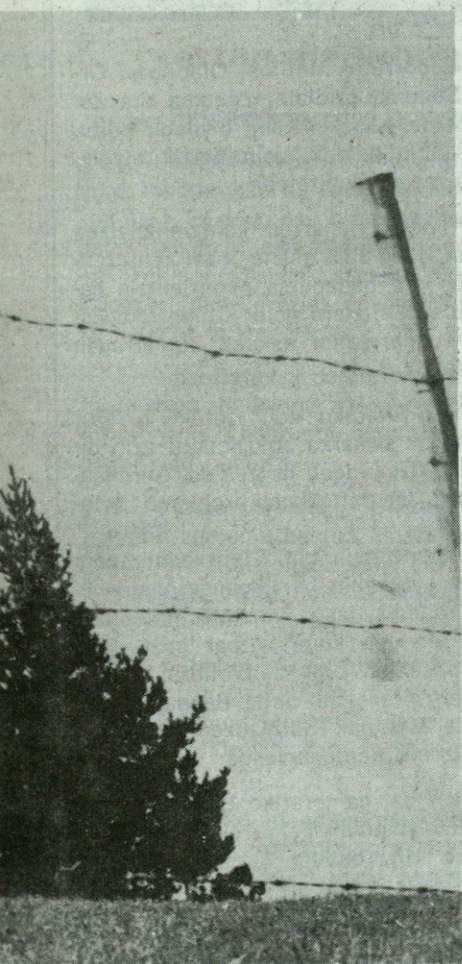
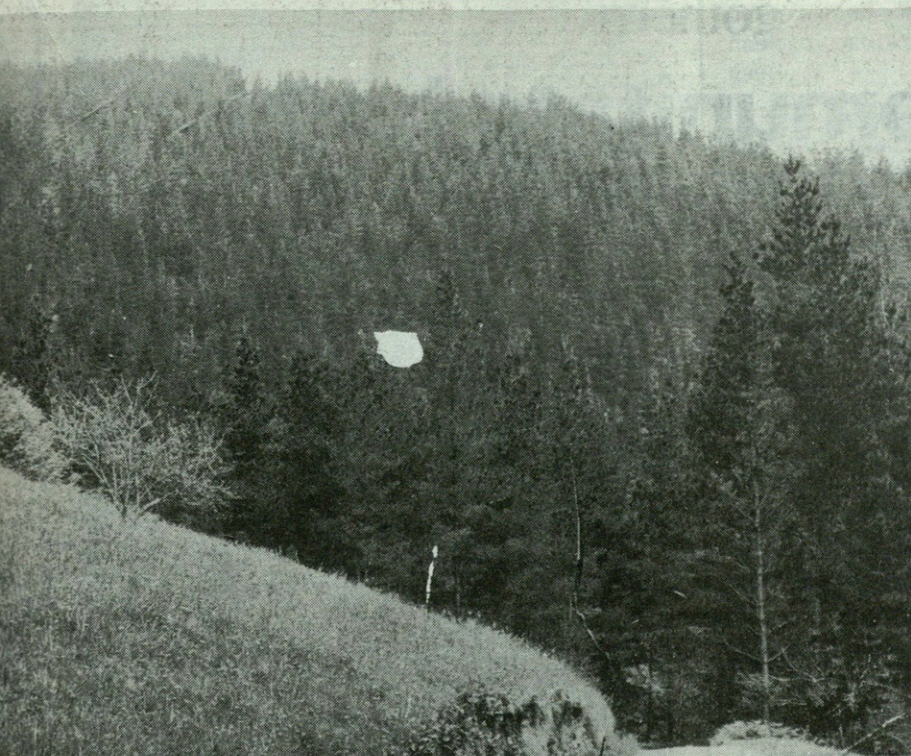
Landaketen ondorioak aztertze-
rakoan —altura eta beste zenbait
gauza alde batera utziaz— landake-
tak egin diren lurra lehenago zer
ziren jakitea garrantzi handikoa dela
ikusi dugu. Orokorki, Gipuzkoako lu-
rrak, pinuak aldatu baino lehenago,
nahiko garraztu eta desorekatuak
zeudela esan daiteke. Hau, lur guz-
tiei buruz esan daiteke, belardiak
salbu, gizonaren lanari esker ongi
mantentzen baitira. Hau argitzeko,
zenbait gauza kontutan izan behar
da, topografia esate baterako (gure
mendi aldapatsuak) eta klima euri-
tsua. Hauei, gizonak izan duen jarre-
ra (esplotatzailea oso osorik) batzen
badiogu, gaurko egoerara iristen ga-
ra. Eta egoera honi itz bat bakarrik

eman diezaiokugu: desoreka eta pi-
nuak eta industrializapena alde ba-
tetara utzi behar ditugu. Hau ez da
akusazio bat, errealitatearen egiaz-
tapena baizik.

Pinuak aldatzen direnean zer ger-
tatzen da? Egoera desberdinak plan-
teiatzen dira. Lehenago otadi, txilar-
degi edo iraleku ziren tokietan pi-
nua aldatu bada, lurraren garrazta-
suna gutxitu egin dela ikusten da.

Lehenago basoak ziren tokietan al-
datu badira, diferentzi batzuek naba-
ritu dira eta batzuetan alderantziz-
koak. Hau da; leku batzuetan lurra
garraztu den bitartean, beste ba-
tzuetan alderantziz gertatu da. Be-
lardietan egin diren aldaketetan,
gauzak garbiago agertzen dira, hau
da, lurraren garraztasuna gehitu
egin da. Eta hau zergatik gertatzen
da? Neretzat erantzun garbi bat da-
go. Gizonak, belardien gain produzio
handiagoa ateratzeko; eragin handia
edukitzen du. Honela, simaurra bo-
tatzen zaie, belarra ebakitzen da
edo ganaduak jaten du eta sarritan
ongarri edo abonoak botatzen zaio.

Ekintza hauen bidez, belardietako lurak aberats mantentzen dira, baina beste landaretza bat eduki duten lurak eta gizonak kasurik egin gabe egon diren lurretan ez da berdin gertatzen. Maila honetan gizonaren eragin eza eta landaketen eragina berdinak badira ere, aurkitutakoaren eragileak pinuak direnik ezin dugu esan. Beraz, gizonak ekosistemaren gain transformatzaile bezala jokatzen duen papera guztiz garrantzitsua da.

pinua, ona ala txarra?

Baina orain, pinuak onak ala txarrak diren esan behar dugu. Nik, momentuz, erantzun tinko bat ez nuke emango. Gipuzkoa eta Euskal Herri osoko lurak, gizonaren eraginagatik, guztiz aldatuak daude. Egoera horretan pinuak landatu dira, 50. urtetik landaketak asko gehitu direlarik. Pinu landaketak 30 urtetako media bat ematen dute eta gehienez 100 bat urte dauzkate. Urte hauek aldaketa nabariak aurkitzeko ez dira aski. Lurrei buruz egin diren ikerketetan, hauen bilakaera ezagutzeko ehundaka edo milaka urte behar dira. Horrela, pinuak aldatu zirenetik urte gutxi pasatu dira, horregatik,

aurkitu diren aldaketak, txikiak dira. Datortzen urteetan, aldaketa sakonagoak emango direla pentsatzen bada ere, kontuz ibili beharra dago, egiaztatze sakona ezin da egin. Momentu honetan, irteerako datuak badaude, horrela, ikerketa sakonagoak egin ahal izango dira, horrela gauza gehiago argituko dira eta egun egiten ez den zerbait egin ahal izango da: lurren bereiztasunak ezagutu ondoren, landaketak kontrolatu.

bukatzeko, itxaropena

Lantxo hau partziala dela esan daiteke, suteak ez dira aztertzen (Aranzadik gai honi buruz hitzegin zuen); neurri gabeko baso botatzeen ondorio bezala lurraren erosioaren arriskua; zizak eta pinudiak; ur iturriak; pinudien itxura, non aldatu diren, pinuak landatzeko hemengo ohizko basoak bota diren etabar. Ikusten duzun bezala aztertzeak gauza asko gelditzen da eta asko eta asko behar hainbat sakondu gabe daude. Nik, neretzat garrantzitsu diren zenbait puntukin bukatu nahi nuke. Pinuak landatu dituztenak gizonak dira, beraz pinuak egoera, pasiboki ikusten dute. Pinuak landatu dituzten gizonak arrazoi desberdinak erabili dituzte: gure basoak landatzeko gogoa eta beste batzuek pinudietatik etekina ateratzeko. EHNEk, belardi ziren lur batzuk pinuz landatuak daudela esaten du, basoetara eginak ez dauden beste lur batzuetan berdin gertatzen dela, beraz lurraren antolaketa beharrezkoa dela esaten dutenean, beraiekin bat nator.

Azkenik, maila guztietako ikerketak egiteko zentroak ireki beharra dagoela esan nahi nuke, beraien artea basoen ikerketak egiteko eta egin genituen bileretan lagun batek esan zuen bezala, insignis pinuaren azterketa zentro bat zergatik ez? Gizonak lurrean desafio handia duela uste dut, errekurso naturalak behar bezala aprobetxatzen ikasi beharra dago. Normalki, gauzak konponbide gabe aurkitzen direnean aztertzen hasten gara. Lan hau, itxaropen piska batekin bukatu nahi nuke, insignis pinuari dagokionez, garaiz iritxiko ahal ginen eta batzuek pentsatzen duten bezain grabea ez al da izango.

PERIKO LOPEZ DE ETXEZARRETA

goiherri

mankomunitate baten atzetik

Mankomunitateen planteamendua ez da gaurkoa. Mankomunitate bezala urte askotako esperientzia dutenak badaude, hau da adibidez Deba eta inguruko herrien artean osatutakoaren kasua.

Mankomunitate hau osatu zela, gutxienez, bost bat urte izango da. Geroztik, lan asko egin dute: zaborren arazoa, ur zikinak, ur garbiaren hornitzea eta beste zenbait arazo, maila honetan konpondu dituzte eta ondorio onak jaso dituztela dirudi.

Tolosaldean ere duela hiru bat hilabete ideia berdinarekin hasi ziren. Goiherrikoak bezala, Debakoen eritzi bila joan ziren. Mankomunitatea muntatzeko asmoekin hasi baziren ere, oztopo faltarik ez zuten bilatu. Mankomunitate bat osatzerakoan, beste gauza batzuen artean, herri txikiak irabaziko luketena aipatzen da. Baina Tolosaldeko herri txiki askok hau ez zuten hain garbi ikusten. Askoren eritziz, mankomunitatea osatu ondoren, herri handiak, txikiak orain baina gehiago zapalduko zituztekela esaten zuten.

Handiak txikia jateko beldur hau, beste leku batzuetan galdu da, hori dirudi behintzat Goiherriko kasuan.

MANKOMUNITATE BATEN ATZETIK

Ekainaren 12an prentsaurreko bat eman zen Ordiziko Udaletxean Goiherriko Mankomunitatea gaitzat harturik.

Protagonistak, mankomunitate honen promotore edo eragileak genituen. Martin Ibarbia, Migel Calvillo, Joxe Bernardo Garmendia eta Joxe Erramun Agirreren ahotik gauza inportante eta proiektu bikainen berririk jakin ahal izan genuen.

Gaiarekin aurrera jarraitu baino lehen, ikus dezagun zein herrik osatzen duen Goiherriko bailara edo eskualdea. Ordena alfabetikoan hauetxe dituzue: Arama, Ataun, Beasain, Gaintza, Gabiria, Idiazabal,

Itsasondo, Lazkao, Legorreta, Mutiloa, Olaberria, Ordizia, Ormaiztegi, Segura, Zaldibia, Zegama eta Zerrain Guzitarra, eskualde honek 43.669 bizilagun ditu. Aurrerago ikusiko dugu zeinek, zein herrik alegia, eman dioten baietza mankomunitateari.

Mankomunitate honen beharrez kontzientziatzea edo jabetzea ezinbestekoa zela esanez hasi zen prentsaurrekoa. Lehendik ere badaudela esperientzia batzuk esanez jarraitu zuten. Hara nola: Goiherriko Eskola Profesionala, subnormalen eskola, Zumarragan eraikiko den residentzia e.a.

Mankomunitatearen egiteko edo izateko arrazoi nagusia, herri bakoitzak bakarka soluzionatu ezin ditzakeen problemak soluziobidean jartzea da. Geroxeago aipatuko dugu zein izan daitezkeen problema horietako batzuk.

Badago beste esperientzia bat Gipuzkoan: Leniz aldekoa. Bailara horretakoekin harremanetan egonak dira Goiherrikoak. Handik jaso zituzten inpresioak agertu eta aztertu ondoan komisio bat osatu zen maiatzaren 29an Beasainen egin zen bilera batean. Komisio hau bost herrik osatzen dute: Beasain, Ordizi, Zaldibi, Ataun eta Zegamak. Hain zuzen ere, komisio honetxe eman zuen prentsaurrekoa.

Plan bat egiten ari da, gaineratiko Udaletxei eskualde mailan erantzuna eman beharreko problemak zein diren agertzeko. Hitz batean, Goiherriren plan-gintza bat eratzen hasiak daude.

Egin dezagun mankomunitate mailan soluzionatu beharrekoak izan daitezkeen arazo batzuren zerrenda:

zertan mankomunatu

1. — Hiriarteko garraioa (transporte interurbano)

2. — **Irakaskuntza.** - Maila altugoko ikasketak egiteko moduak sortu (magisterioa, injeneritza tekniko e.a.). Ez dago oso bizkorra izan beharrik hau herri batek, bakarrik, ezin dezakeela lortu jakiteko. O.H.O.-rako gela espezialak sortu. Ez dakigu, ba, halakoxe karakteristika bereziak eskatzen dituzten bailara osoko haurrak biltzeko edo.

3. — **Sanitatea.** - Sanitatea eratu eta meioratu beharra dago. Badakigu ze egoera dagoen. Herriko medikuengandik hasi eta ospitaletarainoko guzia dago planifikatu beharra.

4. — **Zabor bilketa.** - Biltzea bat da, baina gero horiekin zer egin bestea. Beste soluzio bat aurkitzen ez den arte Itsasondok eman du baimena bere labera eramateko, baina soluzio definitiboa bilatu beharra dago. Eta hori nola eskualde mailan egin ezik?

5. — **Bonberoak.** - Goiherren badaude alde horretatik ezer ez daukatenak. Errazena, inon ezer badago behintzat, hura aipatzea izango dela uste dugu. Beasainek eta Ordizik dute zerbait, eta beroiek ere ezer askorik ez.

6. — **Unioko mendien esplotazioa.** - Bakarka ezi-nezkoa, inolaz ere. Nola egin horko bideak eta pistak? Bakoitzak bereak. Sentidu honetan harreman batzu izan dira Unioan dauden Nafarroako herriein ere. Hemen aipatzea sobra dauden arazo batzu egon arren, oso positiboak izan kontaktu horik.

7. — **Gau zaintza** (vigilancia nocturna). Hau da beste problema latz bat Goiherren. Honetarako behar diren ekipamendu espezializatu eta abarrek bailara mailako estruktura bat eskatzen dute zalantzarik gabe.

8. — **Langabezia edo paroa.** - Langabezi izugarria dago eta ugaltzen ari da gainera. Guk uste dugu, paroaren aurrean. Udaletxeak mankomunatzen badira askoz ere indar gehiago egin dezaketela. Badago esperientzia bat. Copreci, Goiherriko batasunaren fruitu bezala kontsideratzen da. Berriz ere bide horretatik jo behar da prentsaurreko hau eman zutenen ustez.

9. — **Herrien arteko komunikabideak.** Esate baterako Zaldibitik Atauna kamiñoiz 16 km. daude, mendiz bi eskas dauden bitartean, kamiñoak nahikoa erraz egiteko modua gainera.

10. — **Goiherrik aurreratzen duen dirua.** - Goiherriko bizilagunek aurreratzen duten diruaren arabera 20.000.000 itzuli behar lizkiguke obra sozialetarako eta milioi bakarrik bueltatzen dute. Hori zeinek exijitu elkartu ezik?

11. — **Kriterio fiskalak.** Fiskal asuntoan kriterioak batu beharra dago. Tasen kobrantza berdina jarri, administrazio munizipalean eritzi berdin samarrekin jokatu. Gauza asko dago homologatu beharrekoa.

12. — **Diputazioarekiko harremanak.** - Inoiz diru partiketa ren bat egin izan duenean deitu izan gaitu alkate edo beste ordezkariak. Hura txoratzeko izaten da. Subasta bat bezalatsukoa. Nola konpondu herri

denak beharrez josiak eta partitzeko guti eta denak zerbait nahi. Hori ere mankomunitateak soluzionatu beharreko lan bat jotzen dugu.

13. — **Kiroldegi edo polideportiboa.** Hau ere ezinezkoa da elkartu eta izan ezin herri bakoitzarentzat. Zenbait herri txikirentzat behintzat.

mankomunitatea, betirako

Eskualdeka eratzea, beraz, beharrezkoa ikusten zen; baina ez eskualdean hertsirik geratzeko; herria edo munizipioa eta Diputazio edo beste goragoko edozein organismoren arteko kate maila bat gehiago bezala kontsidera behar da. Eskualdeko estruktura hau ofizialki errekonozitua izan behar duela, gainera, pentsatzen zuten han bildu zirenek.

Halabaina inork ez dezala uste herria edo munizipioari nortasunik kendu edo ukatzen zaionik. Beti ere oinarritzko eta funtsezko kate maila izaten jarraituko du.

Mankomunitateari buruz bi konzepzio edo pentsamolde daude; bata problema konkreto baten aurrean elkartu eta hura soluzionatutakoan desegin; bestea, eta han zeudenen eritziz azertatuean, mankomunitatea sortu elkarrekin soluzionatu beharreko edo daitezkeen problema guzietan erantzuna emateko. Orain eskualdean dauzkagunei eta etor daitezkeinei, denei.

Beraz, dagoeneko egin behar den azterketa zera da, ea zer arazo dituen epe motz, erdi epe eta epe luzerako 43.000 bizilagun dauzkan eskualde batek; eta soluzioak bilatzen hasi.

Badira herriren bat edo beste beroiek dituzten problema partikularrak ikusi eta etxekoa lehenago haurtzekoa baino esan dutenak.

Bestalde, esan behar da, bistakoa denez, herririk txikiak aterako direla laboratuak erakunde honekin, zeren sekula santan berak bakarrik kostatu ezin ditzaiteen zerbitzu batzuren jabe izango bait dira.

Estruktura hau martxan jartzeko ez da zai egon beharrik izango herri guzietan baietza eman dezaten arte. Ez. Orain bertan nahi luketenekin abiatuko da, inoiz ere aterik hertsiki gabe geroxeago inkorporatu nahi lukeenik balego. Dagoeneko baietza eman duten herrien zerrenda ere badugu: Arama, Ataun, Beasain, Idiazabal, Itsasondo, Ormaiztegui, Ordizi, Zaldibi, Zegama eta Zerain. Baina ez du esan nahi hemen agertzen ez diren beste guzietan baietza eman dutenik. Orain estudiatzen ari direla edo erabakia dutela, baina plenumetatik pasatzea falta zaiela.

Dena den, % 74 da baietza eman duena. Denbora asko baino lehen % 90 edo 95 izatea ez ginateke harrituko.

Montaketa guzi honek tekniko batzuek edukitzea exijitzen du; dela ekonomista, soziologo e.a. Badaude batzuek gustora kolaboratuko lutekela adierazi dutenak. Honez gainera ekipo bat osatu beharra dago, erabat honetara dedikatuko dena. Bulego bat irekitzea pentsatzen da eta horretarako liberatu bat hautatuko da aurki.

Nondik nora hasi aztertzeke, estatuto batzuek egin, estruktura honi forma ofizial eta juridiko bat eman, bulegoa nola zuzendu, zer lanekin hasi e.a. erabakitzeke, lehen aipatu ditugun Zegama, Ordizi, Zaldibi, Beasain eta Ataun herrietako ordezkarien artean komisio bat osatua dago.

Proiektu interesgarria benetan. Ea burutzen den!

RUFINO IRAOLA

bakardadearen beldurak dakarrena

Garrantzi izugarria du Betty Friedanek Ipar Ameriketako gizarteari buruz eginiko azterketak. Garbiki agertzen da bertan femineidadearen mitoak emakumeari erakarrirako ondorio zokoratzalea. Baina badu hutsunerik ere. Lanaren egileek aztertzen dutena lekuko, hots, bakardadearen beldurak eragiten duena. Azken finean emakumeak aukera bi besterik ez ditu: gizona izan edo bizita propioa.

Alderdi kontserbadoreko partaide honek Ipar Ameriketako emakumeek jasaniko prozesua aztertzen du. 1920ean 47% emakume unibertsitatera joaten zen. 1958an 35% besterik ez. Alde batetik emakume gutxiago unibertsitatera joan, eta bestetik borrokalari haien hilobak senar bat hartzea helburu izatearen zergatia jakin nahi du B. Friedanek eta etxekoandre zoriontsuaren irudia eta femineidadearen mitoa aztertzen saiatuko da.

Bigarren gerla mundiala amaituz gero, delako «perfekzio feministaren» mitoak Ipar Ameriketako kulturaren gailurra izan zuen. Aldaketa hau igertzeko aski da konparatzea 1930eko aldizkariak eta 1950ekoak. Aldizkari femenino hauek bere protagonistak irakurleei identifikaatzea nahi lukete, eta identifikazio honen bidez errealtate itxusia izkutatu.

Gizonaren interes seksual mantentzea helburutzat hartuz, zer sagar-pastel eder egin zitzaizkeen, titia haurrari nola eman behar zitzaion, e.a. gaiak besterik ez zituzten ikuitzen. Aldi berean, psikoanalisten kontsultorioak emakumez gainezkaturik zeuden. Insatisfazioa. Arazo honi ez zekiten zer nolako izen eman. Bere nortasuneko zer behar erreprimitzen ari ziren?

Betty Friedanen eritziz, emakumeek ez zuten «modelo válido»-rik aurkitu, eta horregatik «bere gorputza apaintzea» eta «etxea zaintzea» besterik ez zuten orokorki egiten. Hainbeste garrantzi izaniko azterketa eta aplikapenean Betty Friedanek haxe aipatzen zuen: emakumea balio gutxiko izakia, emozionala, kontsideratua zegoela, adimenduaren kapazidadean.

Paper hau ez onartuz, gizartean zokoratuak aurkitzen ziren.

Kultura guztia interes ekonomikoen arauera jarritz, II. gerla mundiala bukatuz gero, emakumea etxean ixtea, etxekoandre kontsumista besterik ez izatea mugatuz eta ente seksual soila, «goseti seksualaren» mitoa sor ariziz lortutakoa.

Emakumea pubertatera iristean aukera baten aurrean aurkitzen da. Neskak bizitza eta askatasuna afron-

tatu behar ditu. Mutilak, alderantziz, izaniko heziketa-erengatik askosaz prestatuagoak daude errealtate horri aurpegia emateko. Hara ba irtenbidea: gizon baten babespean jarri eta jarraitu errealtatea afrontatu gabe, bere bizitza senar eta semeengan finkatuz.

B. Friedanentzat emakumea etxe zulotik atera behar da, gizonari konpetentzia egin eta etxeko lanak bien artean banatu.

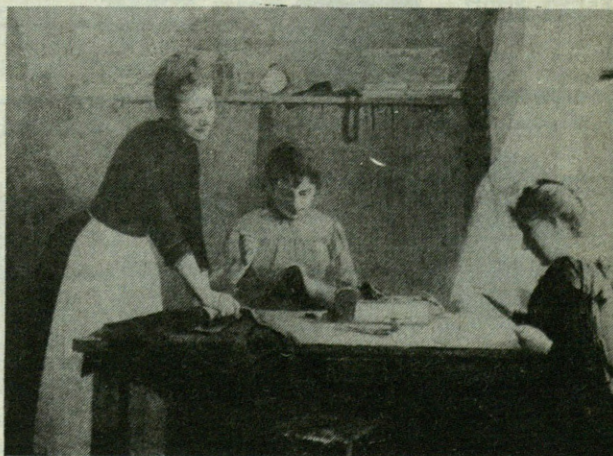
Gu benetan harritzen gaituena zera da: hain ederki deskribatu arren emakumeen egoera eta bere frustrazioa emazte bezala, familia eta honen barnean ematen diren lan zatiketa eta boiereza ez kuestionatzea.

Nahiz ados egon eginiko azterketarekin galdera hau egiten dugu 1920ean independente izaten hasten ziren emakumeak zergatik bat batean etxean itxita aurkitzen dira?. Ez al dira utopikoak izango B. Friedanek agertzen dituen senar-emazte eta «auto-errealizatuak»?

Gure eritziz emakumea izaki infantila eta dependientea izatean zerikusirik duen beste faktorerik badago. Eta Simone de Beauvoirrekin bat egiten dugun adierazten duenean: «gizona izan edo bizitza propio bat izatea aukeratu behar da». Bakardadearen beldurak eta gizonak adiskidetzat ez hartzeak baizik bere menpe egongo den zerbaite bezala, amaren funtzioa betetzeko, zeresan handia duela.

«Gudarien emaztea» bertsio «progre» batetan. Hortara bultzatu zuen «femineidadearen mistikak» Ipar Amerikako emakumea.

CARMEN LEANDRO
ASUN PAGES

puntuz puntu erantzuten

Zeruko Argiako 879. alean Rufino Iraolaren «Atzekoz aurrera» idazlana irakurri ondoren zerbait erantzuteko asmoz hartu dut boligrafoa. Aurretik esan behar dut, Rufinok sarritan idazten dituen bertsoak gusto onez irakurtzen ditudala, nahiz eta bera pertsonalki ezagutzeko aukerarik izan ez dudana.

«Euskal Herria gaixorik dago» errepikatzen duzu bizpahiru aldiz. Nik ez dakit esaldi honek zehatzki zer esan nahi duen. Hauxe da ene begien aurrean ikusten dudana: oso interes desberdinak defendatzen ari diren klaseak eta jendeak elkarren arteko borrokan. Hemen, munduko beste leku guztietan bezalaxe, klase bakoitza «berea» egitera doa. Eta «berea» egiten duenean, bestearena izorratzen du. Esaldi hori, adibidez, era honetan uler dezaket: «Euskal Herria gaixo dago, nuklear zentral bat herriaren aurka eraikiaz dihardutelako», baina gero ohartzen naiz, zentral horren alde bertako klase abertzale eta alderdi zenbait dagoela, gero eta jendetza gehiago beraien interesen atzetik eraman nahiaz. Beste adibide bat, baten ustetan Euskal Herria gaixo legoke

«paroa» haunditzen eta langileen aurkako legediak ugaritzen ari direlako, baina berehala ikusten dut, bertako zenbait alderdi eta klase abertzale (zenbait sindikatu ere?) ados dagoela eskubiak krisiari eman nahi dion irtenbide horrekin eta orduan, Euskal Herria al dago gaixo?, «berea» eginaz dihardutenak ere gaixo al daude?, haiek ez ote dabil-tza sano sano «berea» eginaz?

Esaldi horrek, zerbait esan nahi badu ere, batez ere azken 40 urteetako diktaduragaitik, gaur egun gauzak argitu beharrean, ilunduta uzten ditu.

Laburtuaz esango nuke, Euskal Herriak diktadura garaian, ezker abertzaleak bereziki, zentralismoaren aurka jokatu zuela, honela gure arteko kontraesanak nolabait izkutan bezala egon zirelarik (Francoren aurka, baina negozio galantak), baina gaur, diktadura Erreforma bidetik abiatu zenetik, Euskal Herriko klaseen arteko borroka lehen mailan azaltzen zaigula. Eta ez dut pentsatzen Madrilek (?) honekin parre algara haundiak egiten dituenik. Madrilek (?) parre egingo du hemengo

eskubi abertzaleak gure arteko borroka etengabea irabazten badu.

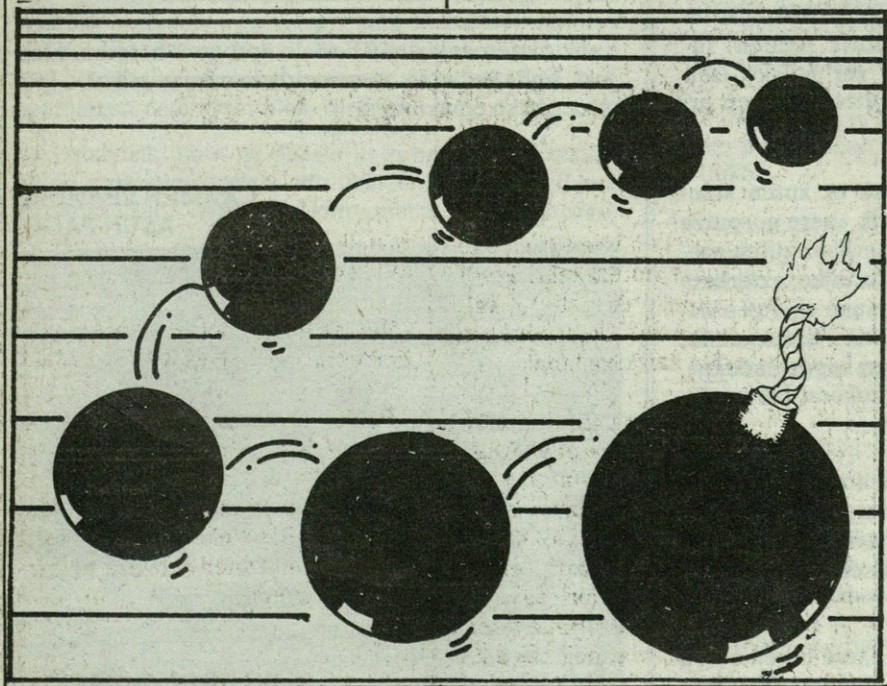
Ikuspuntu kontatik ikusirik, Euskal Herriari buruz aipatzen dituzun «operatu beharrean», «Hain nekaturik daukan bihotz sofritu horrek operazioa erresistitu», «tratamendu luze eta neurriko bat aplikatu beharra», «operatzeko mementu egokia hel dadin arte», «gaitzak aurretik har ez diezaion ongi zaindu», «mahaiara eraman»..., eta antzeko esaldiak, bere alegoria zentzua galtzen dute, Euskal Herria ez bait da ia erabateko organismo gaixo bat, aitzitik borroka bizian dabilzan aurkako klaseek osatutako leku eta une konkretu bat baizik. Honelaxe ikusten dut nik herri hau.

Arrazoia duzu «Euskal Herriko gaurko egoera, ez da halako edo holako partidu edo alderdik gauzak honela edo bestaldera jartzen dituelako» diozunean. Interes ekonomiku (plusbalia gehiena nola lortu) eta militarrek dira, enekiko, gure egoera markatzen duten ardatz nagusiak.

Konforme baita, euskal langileria-
ren kontzientzia maila oso bajua dela. Konforme nagoen bezala langileria-
ren kontzientzia maila oso altua dela entzuten dudanean. Bajua eta altua hitzek ez bait dute, berriro ere, ezer garbitzen.

Askoz ere interesgarriago deritzaiz langileria-
ren gaurko egoera aztertuz zein antolamendu komeni den indarrak sendotzeko esatea. Eta hemen dakizunez, iritziak zati-tuta daude. Bestalde, esango dizut, ez dirdala inori entzun Euskadiko langileria organizatuta dagoenik. Nere ustez, denok dakigu organizatu gabe dagoela gehienbat, arazoa sortzen da zer koordinadatan eta zer lortzeko organizatu aztertzen hasten garen unean.

Ez dakit, ez eta ere, nork ez dion langilegoari behar lukeen protagonismo-
rik opa nahi. Alditan entzuna izan dut borroka harmatua dihardutenak direla. Begira, langilegoari protagonismoa ematearen alde oso

alderdi eta sindikatu iraultzaile kon-
tatu batzuk bakarrik daudela pentsa-
tzen dut, gainera, borroka harmatu-
rik ez dagoen lurraldeetara begira-
tzea aski da arazoa hor dagoen ala
ez ikusteko.

Argudio guzti honekin, erreferen-
dumaren inguruan gertatu zen beste
ideologiku borroka bat gogorarazi
egin didazu. Estatutoari bai ziotenak
esaten zuten Estatutoa herriaren
lorpen bat zela, borrokari esker lor-
tutako garaipena. Estatutoari ezez-
koa adierazi genuenok, aldiz, Go-
bernuak itxura aldatzeko beharrez-
koa zuen maniobra bat zela esaten
genuen, horrekin gure borroka sen-
tentziazteko asmo maltzur bat.

Orain, zer politika eraman arazoa-
ren aurrean berdintsu gertatzen zai-
gu. Batzuk diotenez, langileria ia
tronpaturik dago, herria aspertuta,
gazteak erreta, asanblada mugimen-
dua desagertutzat jo daiteke eta
abar. Guk, aldiz, diogu hori guztia
bere neurrian hor egonik ere herria-
ren eta langileriaren zati haundi bat
borrokan irauteko behin ere baino
prestuago eta helduago dagoela.

Hautura behar bada, epe luzean
emango dela bainan hortarako pres-
tatuaz joan behar dugula. Sokatiran
bezala, burua ipurdi parean ipinita
firme eutsiaz.

Indar koerlazioa aipatzen duzu bi
aldiz edo, norbaitek honi garrantzia-
rik emango ez balio bezala. Bainan,
berriro ere, arazoa ez da horri ga-
rrantzia ematen zaion edo ez. Gure
arteko burruka, ezker abertzaleon
artekoa ari naiz, koerlazio hori nola
aldatuz joan da eta Nafarroa aipa-
tzen duzunez, ez litzateke bide oke-
rrena, hain indartsu azaldu den in-
dar horrek markatzen duen bidea
jarraitzea. Amets liluragarri eta
guzti.

Amnistiaren alde nor dagoenari
buruz esaten duzuna, mingarria ger-
tatu zait. Ez zara lehenengoa honela-
koak esaten. Aspalditik gabilta am-
nistiaren atzetik, nahiz eta garbi iku-
si errealitatearen aldaketa oso ba-
tek bakarrik ekar dezakela Amnistia
gure borrokalarientzat. Jakin nahi
nuke nor den bere politika guztia
errepresioan oinarritu duena. Eta
hala balitz ere horixe bera izango

zen amnistiaren alde gogorren ihar-
dunگو zuena, amnistia osoa lortu
arte. Edo antinuklearrak nuklear in-
darraren aurkako oinarria dutela
eta, Lemoiz aurrera ateratze alde-
koak ote dira bada, Lemoiz gelditu
ezkero bere presupostu politikoak
pikutara joango direlakoan? Zeren
truk egiten diren gauzak galdetzea,
hori, bai, hori izan liteke galdekizun
interesgarriago bat.

Bukatzeko, Estatutoa onartua da-
goenez martxan ipiniko dela nik ez
dut duda egiten. Halaz ere Lege Or-
ganikoak eta Konstituzionalak langi-
leria eta herri xehea zapaltzen ja-
rraituko dutela, hori ere ez dut du-
dan ipintzen. Estatutoak ez bait du
indarrik horretan. Tamalez. Estatu-
toak ez bait du, bere garaian askok
oihukatu genuenez, konstituzioaren
teila gainditzten. Beti bezala, arazoa,
ez bait da Estatutoa bai ala ez, Es-
tatutoaren truk zer?, baizik.

Besarkada bat, Rufino.

IOSU TXAPARTEGI
H.B.ko portaide.

berriro doinu zaharrak

Hau borobila bota duena, orratio.
Entzun zer dioten Suarez-ek: «de-
mokrazia ez dugu helburutzat
jotzen iadanik, gizarte espainola
guztiz heldurik baitager».

Eta soberaz dugun denborarekin
zer egingo dugu orain? Zorioneko
herri honi eredu batzu ipini behar-
ko dizkiogu. Beharbada, norbaitek
adierazi duen bezala, musikari lot
gintzaizkioke.

Orfeoi taldeetara, aintzina bezala,
jo genezake. Demokrazia trinko,
askatasuna pranko, ekin musikari!
Europa aurrean ere ongi ikusiak gi-

nateke. Bistan da hemen ezer egin
gabe ezin egon gintezkeela. Politi-
ka arloan egitekorik gabe geratu
zaigu geure herria. Uste baino le-
henago bukatu zaizkigu lanak.

Ez egoera honek ez du aparteko-
rik. Izan ere, Suarez-ek eginiko go-
bernu taldeetan, halako mutil bapo-
ak ikusten genituenean, zera genio-
en geure baitarako: «gazte hauen-
tzat eztula egitea bezain erreza
izango da demokrazia lortzea». Eta
hainbatek gu bezala. Hauzitegiak
zilipurdika dabiltzela, poliziak asta-
kiloki joka, kultura lanak eta gaine-

rakoak ezabaturik... Horik denak
zuzenduko dira.

Hemen aipatu behar dena zera da.
demokrazia herriarengan dagoela.

Baina, honetara iritsiak garelarik,
galdera bat egin gabe ezin egon:
zer dela eta esan ote du aurreko
hori Suarez-ek eta zein sentidutan?
Lastima! Bapateko zalantza sortu
zaigu gizon honen jatorria aztarri-
katu dugunean...

KOLDO ARTZAINENKOA

ikastolen federakuntzari

Jaun andreak:

Ez dakit Euskal prentsa-
ren bidez entzungo dida-
zuen ala ez baina nahiago
dut horren bidez azaltzea
zeren uste baitut honen be-
rririk edukiko duzuenik. Er-
dal prentsa («bilinguea»)
politikariak nahiko kutsatu-
rik duenez ez dudala inon-
go talde politikorik despres-
tijiatu nahi, garbi azaldu na-
hi nuke.

Orain aste batzu nire hau-
rrak dauden ikastolak karta
berezi batzu bidaldu dizkigu
zenbait gurasoei. Ez du ja-
kina berdin egin injinado-

reekin, abokatuekin, medi-
kuekin edo eta beren bizi-
tza hagitz ongi irabazten
duten guzioiekin. Geuri, lan-
gileoi (diru sarrera nahiko
eskasa dugunoi egin digute)
Delako kartetan, ikastolare-
kin dauzkagun zorrak paga-
tuko ez bagenitu «se daría
por entendido que no nos
interesa que nuestros hijos
continúen en la ikastola el
próximo año» zioen.

Eta nik diot bada: Non
daude laguntzak eta suben-
tzioak? Zertarako balio digu
Autonomi estatutuari eman
genion baietza? (Nik hala-
xe egin nion). Elite bat eus-
karaz eratzeko bakarrik? Er-
dal eskolak guztiz subentzio-
naturik daude. Milaka mi-
lioiekin urtero! Euskal ume
batek dirurik ez badu, zer

egin dezake? Erda eskole-
tara joan?

Ala bitarteko honetan,
euskal gobernuaren helbu-
rua ikastoletatik langileria
ateratzea da, gero beste
epe batetan euskal langi-
leok euskal eskola publiko,
pobre, zikin eta laugarren
kategoriakoak eduki ditza-
gun? Hori al da programa?
Bi gauza batera egingo ze-
nituzkete orduan, ez da?
Bata, elite batentzat, ikas-
tola. Bestea, langileriaren-
tzat zenbait eskola publiko
euskaldun. Eta bitarte hone-
tan guk zer egin behar du-
gu? Geure euskal umeak
erdal eskoletara bidaldu?
Zin egiten dut ezetz, nahi-
ago nuke bonbekin ikastola
guztiak lehertu!!

A. UNZUETA

SORGINTXOAK

CLAU 80

"bidaia bat" eta "orkesta", bi teatrolan eder

Teatroak badu gauza bat zoragarria: bizitza errealean behin ere ezin izango zarena, izatera iritsi zaitezke teatroaren munduan.

Donostiako Santo Tomas Lizeoko neska eta mutilek esperientzia zoragarri hori bizi dute bi obratxo horietan. Jose Ramon Soroizen idea dira eta irabazi berria dute lehen saria BUB eta EGB mailetan, euskarazko alorrean, BUNKUNION-ek eraturiko Eskola arteko Lehen Antzerki Lehiaketan.

Non dago Jose Ramon Soroizen aziertoa? Alde askotatik bilatu behar dela erantzuna iruditzen zaigu. Zatika joango da, beraz, gure erantzuna, obra bakoitza llaburki aztertuz lehenik, eta zehaztasun azpimarragarri bat adieraziz gero.

«BIDAIA BAT», BUP-eko ikasleek aurkezturiko obratxoa, sinfonia ttiki bat bezala da hiru mugimendutan: grabe, oso goxo eta allegro kementsua. Eta museo baten bisitari talde hori, aise ezagutzen diren tipoak eta autobusaren galekuan soltura osoz aurkezturikoak, ikusi besterik ez dago berehala kontura gaitezen oso gauza inportante honetaz: berezkotasuna edo espontaneitatea zeinetaz gertatuko baita historia osoa. Historia honen hari nagusia honako honetan oinarritzen da: bisitaturiko museoko gauza hilak (zahar maniatikoaren estatua, musika-kutxa eta Goyaren pintura) berpiztu egingo dira minutu batzutarako mugimendu atsegin eta ederretan, musika egoki baten

konpasetan. Teatroaren magikotasuna, irudimena eta amets giroa teatro-pieza honen osagarri funtsezkoa dira. Bestalde konbikzio haundiz interpretatua dago obra, eta BUP-eko neska eta mutilen lanean azpimarratu behar den datu inportante bat da hori.

EGB-ko ikasleek aurkezturiko «ORKESTA» obrari dagokionez, zera esan dezakegu: lan biribil bat dela, alaia, ironikoa, oso ederra eta beren paperak zeharo ongi hartu dituzten aktore gaztetxo batzuek egina. Horretarako nahikoa da Orkesta zuzendariaren eta neska dantzariaren karikatura bikainak begiratzea. Nabarmentzen diren pertsonaiak dira. Baina poliki begiratzen badugu, zera ikusiko dugu: aktore gazte bakoitzak gozatu egiten duela bere pertsonaian, diskretoki bizi eraziz, testuinguruak eskatzen duen bezala, baina baita behar den intentsitatez ere. Benetan ia harrigarri dirudi, berehala egitazko orkesta batekin konektatu dugula konturatzea, gezurrezkoa izan arren. Obratxo honi darion poesi eta ironia fina aberatsagoak dira «traszendental» usteko helduen obra asko baino.

Garbi dago Santo Tomas Lizeoak aurkeztu duen bezalako lana ez dela bi edo hiru hilabetetako kontua, etengabeko dedikazio batena baizik, beste asinaturei, matematika edo historiari adibidez, eskaintzen zaienarekin gonbaratzekoa. Eskoletan gorputz espresioari, sikomotrizitateari, ritmoari eta musikari merezi duten garrantzia ematen ez zaien bitartean Eskola arteko edozein Lehiaketa (aparteko komentario bat merezi luke bere berezgarri lehiadunak) alferrekoa izango da, benetan negargarriak diren gauzak ikusten jarraituko bait gara, horien artean «BIDAIA BAT», «ORKESTA» eta beste lantxoren bat ia ezinezkoak diren salbuespen aleak izango direlarik.

PAKO SAGARZAZU
eta IÑAKI ZUBIZARRETA

euskara eta udaletxeak

Ahotan dabil euskara Administrazioan, eta konkretuki udaletxeetan sartu beharraren arazoa:

nola egin hori, zein problema nagusi azaltzen diren...

Aurreko zenbakian hiru probintzien mailan behintzat UZEIren bitartez egiten ari dena azaldu genizuen.

Aste honetan Rufino Iraolak jarraitzen dio gaiari zenbait puntu aipatuz.

Euskara salbatu behar dugula eta lanean ari garenok, mila burutazio, pentsamendu eta galdera ditugu.

Urte asko daramatzat euskararen soro delikatu eta konplejua lantzen eta jorratzen. Batez ere, soro horri barrena jasotzen.

Aurrekoan herrian, gure herrian, plenum batetan gertatu zenak bultzatu nau zertxobait idaztera argi piska bat ekar dezakelakoan gure ideien sapai ilun honetara.

Aguazil bat hautatu behar dela eta baldintzetan —«EUSKARA JAKITEA ASKO BALORATUKO DA»— ala —«EUSKARA JAKITEA EZIN-BESTEKOA IZANGO DA»— jarri, izan zen debatearen oinarri eta sustai guzia.

Guk, puntu bakar horren inguruan ez genuke gaia desarrolatu nahi. Euskara eta Udaletxea hartuko dugu gaitzak, baizik.

Udaletxe gehienek dute bere

itultzailea. Errealitate garratza eta tristea, benetan! Euskal itultzaile bat behar Euskal Herriko Udaletxeetan. Baina errealitatea! Gu ez gara horrekin harritzen, ez bait dira alferrik hoinbeste urte pasatu!

Behar bezala probetxua ateratzen jakiten badugu, asko aurrera genezake. Ni ez nago konforme, ordea, itultzaile horri batzuk eman nahi lioketeen sentiduarekin. Ez. Udaletxe askok, bere burua zuritzeko hartu ote duen susmoa eta intuizioa bait dut. Eta zenbait itultzailek berak ere —«pezetatxo batzu jasoiko dizkiagu behintzat eta...»—. Ezin daiteke honelako posturarik ameti. Ezin daitezke itzul-makina hutsez Udalak hornitu, nahikoa zerbitzu txarra egingo bait die euskarari aurrera begira.

Itzulpen soilak egiteak, eta betik

erdaratik euskarara egiteak, honen menpekotasuna dakar eta haren domeinazioa. Eta euskararen estrukturak piska banaka pipiak jotzen bezala ikus ditzakegu. Beraz, itzulpenak egin beharra dago, baina, piska banaka, hizkuntza orijinala euskarara izan dadin saiatu ere bai. Eta hasteko pertsonala aukeratzera izan behar da kontu haundia; euskaraz ongi jakiteaz gain administrazioko lanetan zerbait dakitenak edo ikas dezaketeenak hautatu behar dira.

Lan asko, aurrena euskaraz egin eta gero erdaratu. Baina horretarako, lehen esan dugun, gaia piska bat ezagutu behar. Plenum eta permanentetako akta guziak euskaraz jaso behar lituzke.

Bestalde, nire ustez, erabili behar duen euskarak hiru baldintza bete behar lituzke: teknikoak, baturakoaia, eta herriak ulertzeko modukoa izan.

Udaletxeak egin beharreko beste lan bat, herrian euskal giroa sortzea da. Euskara lantzeko gogoak eta giroa. Etxean eta tabernan egiteko hainbat jakin arren, beste maila batetara jaso nahi badugu, ezinbestekoa da herria alfabetatzea. Eta hor ekin beharra daukagu gogor! «Nik ez dut oraingo euskara ulertzen eta gaurko euskalzale txatxuok»... esatea, ez da justifikazio tonto eta ahul bat besterik. Kulpa ez da euskararena, ez euskalzaleena; euskarari beste hizkuntzen maila teknikoak opa ez dienena, baizik, edo beren alperkeriarena. Euskara erdoildua dago geldi egon den makina zahar baten antzera. Jar dezagun lanean, baina kontuz ardatza hautsi gabe.

Udaletxetako euskal arduradunek hiztegi bat ere sortu beharra daukate. Hori ere ez dago gauetik goizera egiterik. Beraz, Euskal Herriko itzultzaile guzien elkarte bat sortu behar da eta denen artean sortu administraziorako behar litzatekeen hiztegi teknikoak.

Bienbitartean herriari garbi esplikatu behar zaio eskandaliza ez dadin zenbait erdal hitz entzuten badu ere. Hizkuntzaren estruktura, hau da, sintaksia errespetatzen badugu, hitzak lehenxeago edo geroxeago sortuko ditugu eta denontzat berdinak. Egin ezin daitekeena da itzultzaile bakoitza bere hitzak sortzen hastea. Babel berri bat eraikitzea litzateke. Adibide bat jarriko dut hobeto esplikatzeko.

Nola esango dugu:

KOMISIO PERMANENTEA
KOMISIO IRAUNKORRA
KOMISIO AMAIGABEA
BATZORDE PERMANENTEA
BATZORDE IRAUNKORRA
BATZORDE AMAIGABEA.

Nire ustez eta oraingo denen artean zerbait erabaki arte «KOMISIO PERMANENTEA» esan beharko litzateke. Herriak ere horrelaxe esaten du. Gerorako errazago da hitz bakar horretatik aukeratzen den hartara pasatzea, ez hedatzen diren hiru edo lautatik baino. Komisio permanentea esatea ez du izan behar inorentzat lotsakizun. Errealitatea den bezala har dezagun esaten genuen artikulua honen haseran. Transformatzen hasi behar da, baina pausoak nola eman dakigula.

Aurre honetan exponitu duguna da benetan inportantea eta kezagarria. Ez aguazilak gaur bertatik jakin behar duela euskaraz edo jakitea asko baloratuko dela paperan azaldu ala ez. Gaur bertatik jakin behar duela jartzeak erreakzio txarra sor lezake ez dakitenen artean euskararen kontra eta hori bai izango litzatekeela objetiboki euskarari kalte egitea.

Gainera, euskara salbatuko dugu, dakigunok eta ahal den gehiena enplegatzen saiatzen garenok, ikasten buru-belarri ari direnak eta jakin ez arren aurreko bion jokabidea onartzen eta ametitzen dutenak.

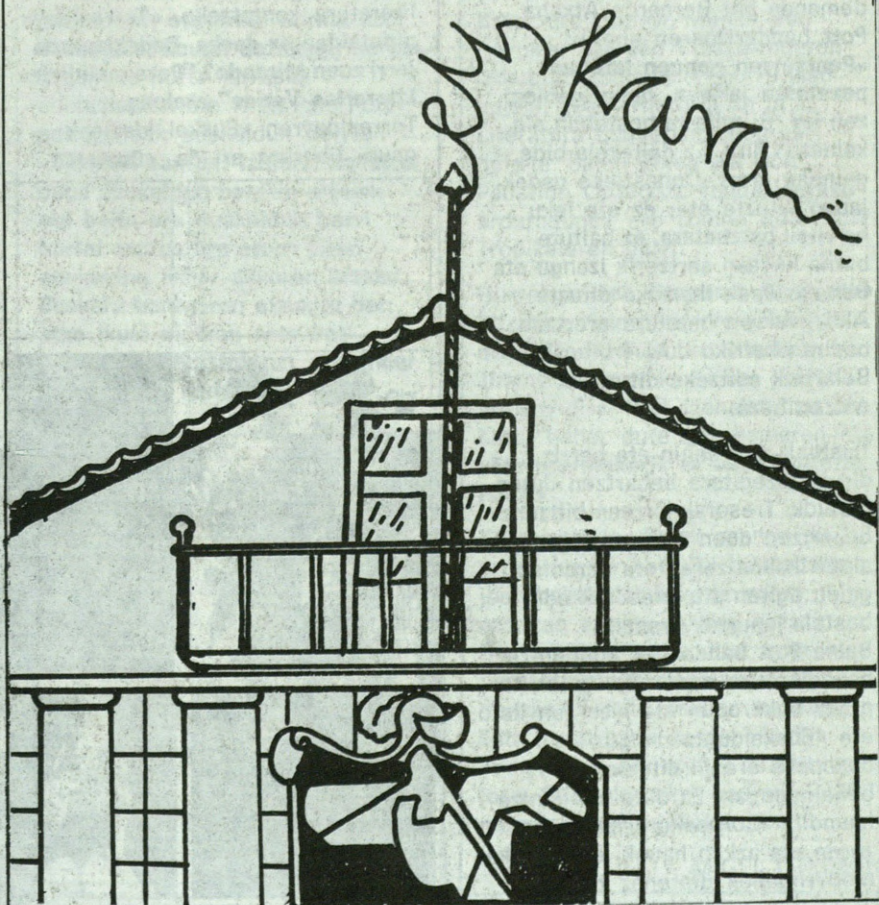
Euskadik independentzia lortuko duen bezala, geu prest gaudenean (eta hori noiz iretsiko aztertzea eta konklusio kuriosoak ateratzekoa izango litzateke) eta Estatuko beste herri guziek gure aspirazioak justuak, egokiak eta onargarriak direla konprenitzeko haina formazio eta kontzientzi mailara iristen direnean. Bestela, geu bakarrik...

Bestalde, euskara ere ikasi egingen da saiatuz gero; bestela ez gara alferrik ari hainbeste euskal eskola irekitzen Euskal Herrian zehar.

Beraz, gure udal-laguna kontradizio batean dago hor, euskara ikasiko duen konfiantzarik ez duela dioenean. Gainera, arazo horretan, hau da aguazilaren asuntua horretan, formaren problema haundiagoa dago mamiarena baino.

RUFINO IRAOLA

Zaldibin, 1980. Maiatza

“pott tropikala”

berea egin dute banderizoeak

Ez dira zeinzidenteak. Lehen «Pott» aldizkaria agertu zenean «3. alea» jarri zuten azalean. Adar jotzea jendea Pott-ekoengana lehenengo eta bigarren ale eske hurbildu zitzaizkion kontsumatu zen: «Horiek agortu egin dira».

Askok pentsatuko dute orain Pott Tropikala aldizkaria hirurehun pezetatan saltzea beste adar jotze bat dela. Ez hala ere, hirurogei duro horiek beharrezkoak omen dira, seirehun mila pezeta kosta izan ditu argitaratze honek eta beraz hildako goardia zibilen seme alabek ez dute hainbestekorik jasoko oraingo honetan. Pott bandak ez du inor alarmatu nahi seguraski datuok denen begien bistan uzterakoan, baina egin zuen ia. Eta como el que avisa no es traidor Apiril Martorell-en itxurako demanda bat Bernardo Atxaga Pott banderizoearen ahotik: «Pentsatzen genuen larehun pezetatan jartzea, baina gehiegi zen ia». Bi mila ta bostehun ale kaleetan dira. Ez daitezela bide gaineen erori, Donostiako usoeak jango dituzte eta; ez eta leku harritsu batzuetara, ez baitute barna lurrean sartzerik izango eta Bilboko keek ihartuko dituzte. Aldiz, lur on batetara erortzen badira ekarriko dute fruiturik. Belarriak aditzeko dituenak entzun beza.

Tristeak dira behin eta berriz diruz hitzegitera behartzen duten garaioak. Tresorak lurrean biltzera behartzen duen egoera, saio alperrikakoa zeren eta herdoiak galdu egiten ditu tresorak edo bestela lapurrek eraman. Baina Pott bandakoek konfiantza haundia dute andereño, goieritar praka bakerodun eta bizardun listo, eta «Euskalduntzen» guztiak besapean erabili dituzten bilbainoengan. Ez dute konfiantza haundirik Gorbeako artzaiengan, zeren eta azken hauek, estadistika modernoek diotenez beti

dabiltza burutazioka: Zer jango dugu?, edo zer edango dugu?, edo zertaz jantziko gara? Besteek, aldiz, tropikaltasunaren erresumaren bila dabiltza, eta haren justizia, aparteko gauzak gaindika emanak izango direla dakite-ta.

marjinazioa da bidea

Nahita hartu dute Potteko banderizoeak marjinazioaren bidea. Jakin dute nonbait ate luzeak eta bide zabalek galbidera eramaten dutela, eta asko direla haietatik sartzen direnak. Bernardo Atxagaren ustez, marjinazioa da bidea: «Puztu egin dute euskal literatura, baina hemen ez dago ezer ere.» Hala ta guztiz ere, makina bat liburu idatzi da euskal literatura kontatzeko. «Torrealdayk niputaidea ez dauka. Badakizu non jarri zuen Mirande? "Personalidades Literarias Varias" atalean.» Torrealdayren «Euskal Idazleak gaur» liburuaz ari da. «Baztertu

zuten Mirande, eta baztertu nahi dute Pott. Burjesiari ez zaio Pott interesatzen.»

Banda hitzak badu halako esanahi mesprezagarri bat. Horrexegatik bereganatu zuen Pott taldeak. Delitorako prest. Dirua egiteko hitzaldiak emango dituzte herrietan, amodioari buruz. Sarreran «Pott Tropikala» erosi beharko da, baina gaitza nahiko hedatua dagoenez kontrolak jarriko dira atean. Sospetsosoei poltsikoak begiratuko zaizkie, eta bere andregai edo senargaiarena izan zitekeen argazkiren bat aurkitzen bazaio, kanporatua izango da, kale gorriara. Pottekoen hitz errekonfortanteak animan itsasterik izango ez duelarik.

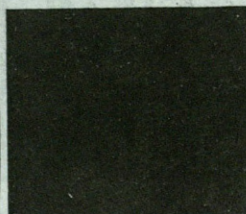
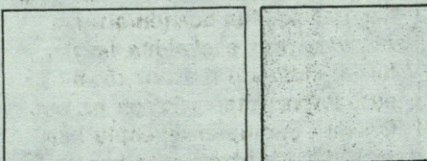
Gutxiak aditu ahal izan zituen banderizo baten jardun zorrotzak, Durangaldean: «Kapitalistak bere dirutzak baino hobeto zaintzen dituzue zuek andregaiak». Mahai itxurako pulpito hark esan dezake oraindik ardoa bezalako hitz gozo haiek zer norainoko jakituria isurtzen zuten.

unamuno euskal idazlea da

«Horregatik (lehen deklarapen tropikala): euskal literatura zentzu geografikoan hartuko dugu hemendik aurrera. Arbitrariora izanik ere (beste zentzu guztiak diren neurrian arbitrario; azken finean, literatura ez da liburu bat baizik, liburu unibertuala) beste asko baino klasifikaketa onuragarri eta kontsolagarriagoa da. Euskal literatura: Samaniego, Axular, Aresti, Unamuno, Mirande, Baroja. Biha pott banda naturala.

Oharra: kriterio hau onar dezakezue ala ez. C'est la democracie.»

Puntoyaparte bat polemika zahar batentzat. Ea nor den euskal idazle, EGINen sorreran hasi zen polemika

alegia. Aurreneko zatia Pim Pam Pott editorial antzeko sailekoa da. Eta paperak egurra ematen badu, Bernardo Atxaga eta Jimu-ren hitzak, horiek bai direla norbaiti min emateko modukoak. Cervantes izeneko plaka kale batetik kendu zutenei esate baterako. Ezin dugu orain hitzez hitz mezu nobedoso hori eman, grabatzeko trasteak gobernatzen ez bait genuen jakin eta. Hala ere, hau gutxi gora behera: euskal idazleak, benetako idazle izateko, hizkuntza posible guztiak erabili eta landu beharko dituela. Baldin gaztelaniaz badaki, baita ere gaztelaniaz. Joxemari Iturralde ingelesez idazten ere hasi behar omen du.

Eta gehiago; euskaraz idazten jakiteko beste herrietako literaturak irakurri eta menderatu beharko omen dira.

Esan eta egin. Bernardo Atxaga sartu da gaztelaniazko literaturan, Pott Tropikalean ipuin bat idatzi du gaztelaniaz, «Que el espejo te devuelve terco cada día» izeneko alegia. Eta gainera Bartzelonara doakigu Atxaga, argitaletxe batetan lan egitera. Ineskrutableak dira euskal literaturaren bideak.

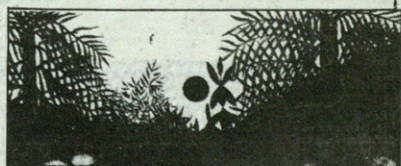
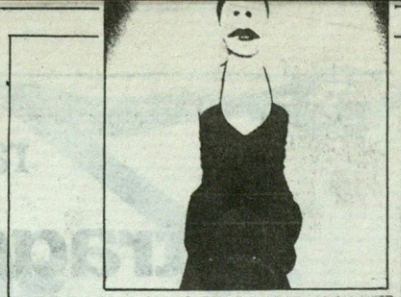
«Curro Romerorentzat Sevillakoa bezala. Gure plaza Bilbako da», zioen Atxagak. «Zó y mozca» behar direla zeren korrida on batentzat, esaten esaten zuen torero batek. Pott bandakoek nahikoa dute Jose Luis Merinok berean jarraitzen badu, aldizkari hau goratzen Bilbon kafe hartzen duten idazleen artean. Atxagak zioenez esperientzia hundikoa dugu Merino, gartsu, kementsu, sekulan pott egiten ez duelarik. Eta pott egiten ez duelako segitzen dio elkarriketa

auskalo amaitu beharreko horiek, Donostiako kaleetan ikusten den aldizkari horretan. Esan dio Atxagak behin baino gehiagotan lan horri uzteko, baina alperrik. Bilbo da beren plaza. Vallés liburudendan 140 ale saldu zituen, aurreneko alea noski eta Oh! Euzkadik 4. Boikota egiten zaiela pentsatzen hasiak dira, boikota Donostian, zeren eta ez omen dute hor kasik saltzen. Horrexegatik etorri ziren Donostiara. «Hemos venido a hacer las Donostias».

Bilbon bakarrik suerta omen zitekeen Pott-en bezalako gauza bat. Donostia aparta omen da, baita ere Asteasun jaiotako Jose Irazu Garmendia (a) Bernardo Atxagaren ustez. «Nere lagun batek eman zidan Donostiarako definizio aproposa: Donostia es una mujer guapa a primera vista». Eta Atxagak esplikatzen zigun nola Real Sociadadeko futbolariak guapoak direla oso, ile kizkur horiekin, eta gero Auzmendi jostuna, eta gero Lakontxako balaustada...

euskara batua: bantua

Euskara batua. «Ondo dago —Bernardok—. Behar genuen norma bat, eta orain norma hori daukagula, hautsi dezakegu norma.» Nigar eta hortz karraska anuntziatzen die «Pim Pam Pott» editorialeak euskaldun berriei: «Euskara bantua; izufarri hedatua dago euskaldun berrien artean, eta baita ere euskaldun berri horiei erakustera etorri ziren euskaldun zahar askoren artean. Euskara bantuaaren esenplu bat: atzo ikusi nintzen asto bat rebuznoka. Ikastoletan ere indar asko dauka. Izufarria».

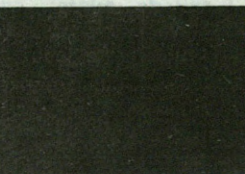
Pott bandak «txukera» erabiltzen da gehienbat: «beste euskera guztien entsalada bat». Nondik nora datorren «txukera» hitz hori? Bai, esango dizut; Bilboko tipo batek beste bati esana: mi hijo está aprendiendo txukera. Ondoan Potteko bat zegoen, eta kontatu egin zigun.» Abisu utzi ziguten; ez omen dute batua erabili behar, aditz gehienak perifrastikoak diren ezkerro, gaineratik «da», «du» «baitu», «dute», baitute» eta antzekoak kendu ezinean dabilta-ta.

Izango dira aldizkari horrekin konforme geratuko ez direnak. Batez ere Luis M. Mujika, Jon Kortazar eta Jon Etxezarragaren eskuetatik sekulako egurra jaso duena, bere «Historia de la Literatura Euskérica» liburua dela-ta. Sabin Etxea eta Don Paustino Orbegoza fundazioetako arduradunek ere izango dute Pott Tropikalaren berri.

Hurrengo alea, Bernardo Atxagaren hitzetan, Koldo Izagirre ezkontzen denerako irtengo da. Bitartean Jimmy Carterri karta bat idazten ariko dira, Pott izeneko tipo bat sartu behar dute gas kamara eta. «Eta horrelakorik ez dago egiterik Potti.»

Kalean da ia. Batek esango du: erosi dut lur bat, eta baitezpada joan behar dut hura ikustera; otoitzen zaitut, eskusa nazazu. Beste batek, erosi ditut bost idi pare eta naiek frogatzera noa; otoitzen zaitut, eskusa nazazu. Esta beste batek, esposatu dut emazte bat, horregatik ez naiteke joan. Deituak, asko; hautatuak, bi mila ta bostehun bakarrik.

MIGEL OTERMIN

rainer werner fassbinder

trageriaren sekretoak

Egun hauetan ari dira ematen Bilbo eta Donostian «El matrimonio de Mari Braun» izeneko filma. Joseba Sarrionandiak haren egile den Rainer Werner Fassbinder-en lana azaltzen digu artikulu honetan.

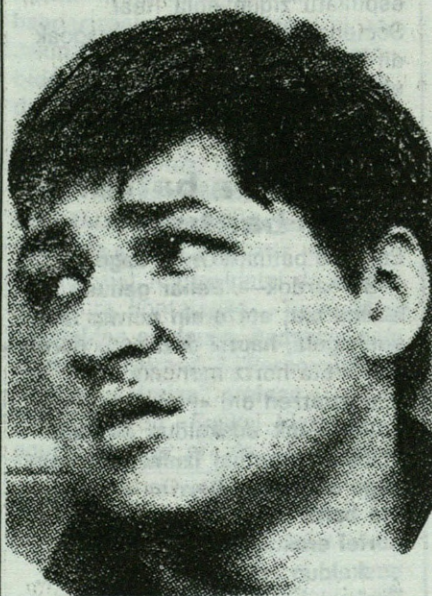
«Enau nehork apartaturen markatua dudan galbidetik»

(Roberto Artl)

II. Gerla Handiaren ondoko alemaniar zinegilerik ospetsuena izatera heldu da, urte gutxitan, Rainer Werner Fassbinder. Ospe hau haren zinemagintzaren kantitateak eta kalitateak eman derauko, egin ere, azken hamar urtetan hogeita hamarren bat filme egin baititu, eta guztiak, artisauek bezala, estilo arras pertsonalez moldatuak.

Haren biografiaren notiziak ilun samarrak dira. Badakigu 1946ko maiatzaren 31n sortu zela, Baviera-ko Bad Worisshofen herriskan, gurasoak banaturik bizi zirela ere badakigu; eta, halaber, 1964an ikasketak utzi zituela eta hainbat hogibidetan ihardun zuela eskola dramatikoan ikasten hasi orduko. Munich hiriko «Action Theater» taldera sartu zen Hanna Schygularekin, eta antzerkian aritu zen 1969ra arte; ezin daiteke esan egun utzi duenik ere.

1969an egin zuen lehen filmea: «Liebe ist kalter als der Tod» (maitasuna heriotza baino hotzagoa da). Urte hori adierazgarri da, ezen maiz agertu da R. W. Fassbinder Oberhaussengo 1962ko agiriari eta «alemaniar zinema berria» delako mugimenduari lotua, oker noski. Agiri haretan Schlöndorff, Kluge, Schamoni eta beste agertzen ziren, aldiz, 1968 ondorengoak dira Herzog, Fleischman, Wenders edo Fassbinder izenak. Eta hauk ere ezin dai-

tezke talde batetan eta etiketa deigarri baten azpian bildu, tematika eta estilo arras desberdinetakoak direlako.

R. W. Fassbinder zinegile eman korrenetarikoa da. Hiru edo bost filme egin ohi ditu urtero, kreatibitate eta lanerako kapazitate aparta frogaturik. Tekniko eta aktore berberak erabiltzen dituenek, talde gisa eta elkar ondo ezaguturik, atarramendu hobeak eta filmazio denbora tipiak lortzen ditu. Izan ere, funtzionamendua antzerki taldearen irudikoa da zinemakoena baino arago. Hauxe da bere ezagugarrietariko bat.

Zinema tankerari dagokionez, haren filme gehienak melodramatzat har daitezke. Hain zuzen ere, Douglas Sirk imini ohi zauko aitzindariatzat. Bada, Rainer Werner Fassbinder-en filmeetan melodramari dagokion ezagugarriok atzeman ahal dira: 1) Espazio hondatueta eta hestuetan bilakatzen da akzioa; 2) Denbora iraunkorra da: hastapena, bilakaera eta amaiera betierekoa; 3) Errealismo eta espresionismo azaltzen da narrazioa, eta nolabaiteko distanziamentuz ere; 4) Oina-zetan bizi dira pertsonaia guztiak, grinatsu eta etsituak, bakardaderik hotzanean, harremanak oro torturazkoak direlarik, hau da, pertsonaia aldeberean fantasmak eta biktimak bailiren; 5) Eszenifikazioa eta aktoreen lana arras teatrala da; eta 6) Amaiera beti da tragikoa, heriotza heltzen da, beti amoltsua, oro hondatu deneko irteera gabeziari bukaerako puntua imintzera.

Nehork ez zuen egungo zinema R. W. Fassbinderrek baino hobeto atzeman trageriaren sekretoak, nehork ez zuen haren argiago azaldu giza hondamendiaren berria. Haren trabesti zaharrak, mozkorti maiteminduak, geltokietako suizidak, haren merkatariak, malkoak, eta legeak, egungo gizarteko galbae tragikoan atzemanak dira.

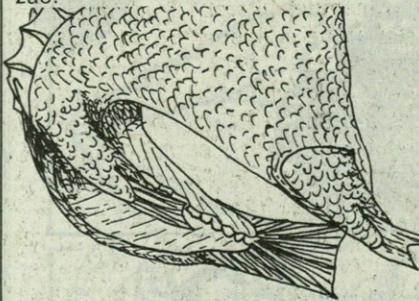
JOSEBA SARRIONANDIA

bakallauarekin jarraituz

Bakallauarekin jarraituko dugu ba! Hirureun modu baino gehiago badaudela arrain hau prestatzeko esaten genuen azkeneko artikuluan, eta batzuk behintzat azaltzen saiatuko gara. Izan ere Marina-Txikiko sari-
ketan irabazi zutenen errezetak ez ditugu eskuratu oraindik. Ea datoren asterako lortzen ditugun.

Bitartean pil-pilera eta kaputxinoen eran azalduko dizuet, ea anmatzen zareten eta txakolin botila batzuen laguntzaz, era batera edo bestera antolatuz, afari-merienda bat egiten duzuen. Kontatuko dida-
zue.

kaputxinoen erara

Pena da errezeta hauen historia—guk behintzat—ez ezagutzea. Interesgarria izango litzateke jakitea zein kaputxino ibili zen beren konbentu horietako sukaldereen batetan, bakallau eta lurrezko kazuelen tartetik errezetak asmatzen.

Hona hemen errezeta: sei pertsonentzat presta itzazu kilo bat bakallau, lau tipula, 100 gramo gurin, 15 gramo irin, lau arraultze egosi, lau dezilitro esne, perejil adar bat, gatza, piper-hautsa, «nuez moscada», bi kutxarakada gazta ²⁴gruyere xehatuz—, kutxarakada erdi bat zopak ogi zehetua.

Bakallau ona aukeratu, plater hauen exitoa bakallauaren kalitatean bai datza. Ona izateko, ahalik eta meheña hobe, transparentea, flexiblea; tolestatzean puskatzen bada, zaharra denaren seinale; alboak oso txuriak behar ditu, eta erdian lerro beltza.

Bakallaua zatitan puskatu eta beratzen jarri, ur hotzetan, hamaseiren bat orduz, noizbehinka ura aldatuz. Mahaira atera baino berrogeita hamar minutu lehenago saltsa prestatuko da.

Sutan jarri 50 gramo gurin eta tipula guztiak txiki txiki eginda. Su oso mantxoan ipini, tipula ez da prejitu behar eta, egosi baizik, hortako hamar-hamabi minututan edukiz, kutxara batez mugituz. Irina bota eta minutu batez egosi. Gainera esne egosia bota eta eragin, bikortu ez dadin.

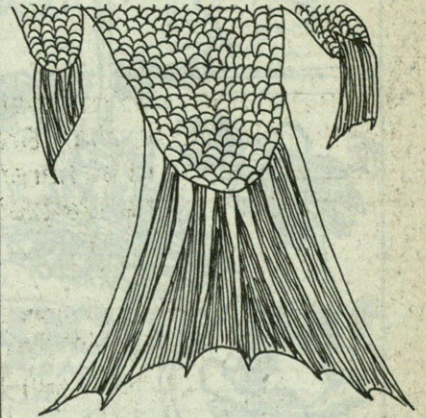
Saltsa prestatzen bukatzeko perejila bota, hogeiren bat minutuz egosten eduki eta gatza, piper-hautsa eta «nuez moscada» bota.

Beste alde batetik kazuela batetan bakallau pusketak jarri eta estali artean ur hotza bota. Sutan jarri eta irakiten hasten den momentuan atera eta su aldamenean ipini irakinik gabe hamar-hamabi minututan egosten egon dadin. Ondoren txukatu ondo, zapi batetan utziz ur dena ondo kentzeko. Garbitu ondoren orritan jarri plater batetan eta bere berotan gorde.

Arraultzak egosi gogortu arte eta azala kendu. Perejila saltsatik atera eta «txino» batetik pasa, ondo zapalduz guztiz xukatu arte. Gero pasatu duguna berriro sutan jarri eta irakiten hasten denean erretiratu, saltsari geratzen zaigun gurina botaz. Berotan eduki gehiago irakin gabe eta gainetik arraultze gogorak zirrindolatan ebakita ipini.

Mahaira ateratzeko saltsa bota aurrena, gainean bakallaua, gero berriro saltsa, berriro bakallaua eta horrela bukatu arte, azkenekoa saltsa izanik. Gainetik gazta eta ogi xehetua bota, gero gurin urtua eta labean bat bateko gratinatua lortu behar da.

Bazuten bai astirik kaputxino haiek horrelako errezeta finak asmatzeko!

bakallaua pil-pilean

Errezeta honi izena mahaira ateratzeko modutik dator. Honek olio garbia izaten du eta oraindik irakiten dagoela ateratzen delako, irakinaren soinutik dator pil-pil hori.

Honetarako bakallauaren alboetako zatiak bakarrik erabili, bestea beste plater batzutarako gordez. Lehendabizi beratu, aurreko errezeta horretan azaldu dugun eran. Gero eskamak kontuz kendu beharko dira, azala ondo manten dadin.

Puska hauek kazuela batetan jarri ur hotzez estalita eta sutara gerturatu. Irakiten hastea doala iruditzen zaizunean, aparra hasiko da gainera agertzen eta kendu sutatik. Izan ditzaken hezurak kendu eta ondo txukatu zapi baten gainean puskak jarritz.

Su gainean eta lurrezko kazuela batetan olio kutxarakada batzuk jarri baratzuri ale batzuekin, eta piper legor batekin. Baratzuria goritu delarik, sartu kazuelan bakallaua (puska bat bestearen gainean jarri gabe, sartzen direnak bakarrik).

Azala beheraka jarri behar da eta prejitzen utzi; gero buelta eman bakallau pusketei eta oraindik irakiten dagoela mahaira atera, olio gordinarekin, beste ezer bota gabe.

KARLOS ARGIANO

ZIRRIKUTUTAN

sekretu polit bat

Espazioak duen
txoko izkutuenetan
babesten ditut

ene begi hauek...

eta han
malko arteko hiztegiz...
han

maitasunak non kokatu asmatzen
telebistako iragarkiz fidatzen denekoa
bai, hortik urrunago
non begiak topaketan larritzen direnekoak

Hara abiatzeko
ez! kartel handi ezaugarriarik
ez! bere izena historia liburuetan ikasia
(bainan historiagile deritza)

Irrifar malko arteko hiztegiz
ene begiek konta

konta didate
han,

non hautsez hauts
egurrez egur
denborarik gabeko tiktakez tik tak
sutondoa erikitzen denekoa

konta did...
sekretu polit bat zen
zu... zu ene laguna
izan izatearena

ARANTXA CARBONELL

haziendari deklaratu beharra

Gai hau bertsolariak erabiltzeko modukoa bada ere, egia esan, ez dute asko harrotu. Dena dela herritarren artean burukominik sortu duen arazoa izan da.

Batzuek diotenez, deklarapena askok egin omen dute, beste batzuek berriz, gutxik egin dutela diote. Dena den, Gobernuak jaso duen diru hori zertarako da? ZALDUBIk bere bertsuetan bere eritziak botatzen ditu.

Lapurrak lapurtzen du
beharra duelako,
gose daukalako,
bainan ez inoletan
alferra delako,
giro pobre batetan
jaio zelako,
beste irtenbideak
moztu zaizkiolako,
eta haziendak berriz
gose dagolako.

Lehenago gutti hartuta
orain gehiago nahi,
ezkurrari jarrai,
denen aurrean joaz
soinu eta kanpai;
lapur ttikiak daude
kartzelan lizungai,
bitartean haundiena
kanpotikan lasai,
beraz nonbratzen dut hau
lapur denen artzai

Zerri goseak beti
ezkurretan amets,
al badeza irents,
ta bere grina hori
ez daiteke sinets,
inolaz ezin bete
bere hainbat saihets,
dena bukatu arte
ezin du erdiets,
zerririk haundiena
hazienda baietz!

Dirua aisa lortu
ta lepoa lodi,
«errez etor bedi»,
hortarako badute
hainbeste legedi,
ta ez dute botatzen
behar hainbat izerdi,
ondoren ezkutatu
maiz zenbait alderdi,
agertuz ehunetik
hamazazpi t'erdi.

Euskal Herritik doa
horrenbeste diru,
ezin esan klaru,
hamar eraman eta
bueltan dator hiru,
bidean galdutzen da
hainbeste kopuru,
beraz gure herriak
ez dauka asturu,
ta gure etorkizuna
ez dago seguru.

Diruarena ez da
oraingo musika
eta politika,
eramanak dituzte
hemendik hamaika,
eta handik zer dator?
jipoia milaka,
beti ibili behar
kalean korrika,
eta herriak dirudi
Pikason «Gernika»

Poliziak milaka
gainera tanketak
baita eskopetak,
diruak eramanda
ekarri pelotak,
dohainik dakartzate
keak ta zaratak,
egunero jotzen du
holako enbatak,
gure diruz mantenduz
holako piratak.

Deklara ezazue
bakoitzaren zorra,
beteaz altxorra,
ta ez zaigu faltako
inoiz ere porra,
bide hori omen da
benetan jatorra,
deklaratu ezean
daiteke izorra,
nahi duena egiteko
lege orokorra.

ZALDUBI

zer dira, azkenez, bermeoko emakumeak?

LEHEN, EMAKUME JATOR ETA EUSKALTASUNAREN HABE ZIREN.

ORAIN, ATSO ZAHAR SORGIN ETA ZORO DIRA.

Nolako bueltak ematen dituen munduak! Oraindino ez dira bost urte, PNV-EAJ-k antolaturiko euskal jairen bat kasik igandero egoten zena. Batzokiren baten inaugurazioa zela, Alderdiaren jaia zela, edo beste zerbait zela eta, jendetzak biltzen ziren Euskal Herriko edozein puntatan, EAJ-ren deiari erantzunaz.

Bermeotik autobusak eta autobusak joaten ziren jai guztietara. Jende zehea, alaia, euskalduna, herritarra, abertzalea. Beraien artean emakume asko; eta emakume jatorrak, gainera. Bermeotar ez direnentzat, —edo Kostako ez direnentzat, behintzat—, zerbait bereziak, behar bada; baina arrantzale herriko peto petoak ziren guztientzat. Nabari zen jatorrasuna dariola alde guztietatik zeudela. Hain nabarmen zen ezen EAJ osoak eta bere komunikabideek sarri goraldu bait zituzten Bermeoko emakumeak. Goralmen hauek berdin zetozen abertzaleen aldetik nola autonomistenetik.

Baina denboraz, haundituz joan zen PNV-ren baitan abertzaleen eta autonomisten arteko troka. Eta arrantzale herriko emakume alai, euskaldun jator haiek abertzaleen aukera hartu zuten eta, izakera bereziaz, baina benetako suaz defendatu zuten abertzaletasuna. Abertzaletasun tradizionala, baina egiazko abertzaletasuna eta jatorra.

PNV-ko autonomistak eta beraien prentsa berehala hasi ziren bermeotarren kontra hitz egiten. Bermeoko emakumeak kaltegarri ziren autonomisten interesentzat eta desprestijatu beharra zegoen. Beraz, arrantzale herriko emakume jatorrak bermeotar soil bilakatu ziren. Plaentziakoen edo Laudiakoen pare. Bermeotik autobusak eta autobusak agertzen baziren ere, gutti batzu baino ez zirela esaten hasi ziren. Eta, az-

kenez, atso zahar sorgin burugabe hitzontzi zaratalari lotsagabe kulturabako ahozabalak zirela erabaki zuten PNV-ko zentzudunek. —Bermeoko zoroak—.

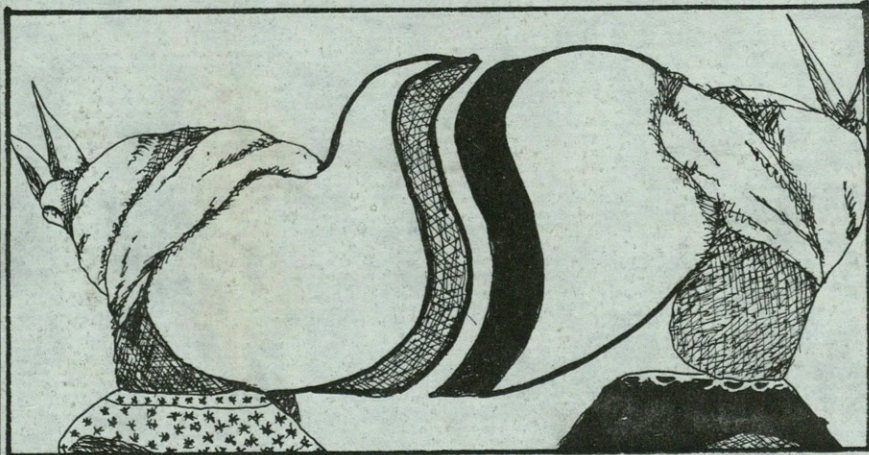
PNV-ko autonomisten artean lau urtefari Bermeoko jendeari buruz egon den eboluzioa oso interesgarria da, eboluzio bizkor eta nabarmena izan bait da.

Hala ere, garrantzizko gauza bat behintzat ilunpean geratzen da: Gauzak dauden legez daudela, ez

da posible jakiterik ea Bermeo lehenari sendo atxikirik dagoen herri jatorra den ala PNV-ko jende autonomista, mundu guztiaren ustez jende zentzuduna, problema honetan ere, beti bezala, guztia ondo neurtu eta aztertu ondoren erabaki arriskutsu hori hatzera behartuta aurkitu den jende zintzoa den.

Beraz, nor ote da aldatu dena: Bermeoko emakumeria ala PNV-ko autonomistateria? ¡¡¡Qué fácil!!!

JULEN KALZADA

hiztegia

Altza: Aliso
Amoltsu: Dócil, amable
Atarramendu: Fin, resultado
Bikortu: Agrumarse
Desoreka: Degradación
Emankortasun: Fertilidad
Ezabatu: Borrar, desfigurar
Galbahe: Criba
Garartz: Acido
Goritu: Dorarse
Herdoil: Herrumbre
Iraleku: Helechal
Landaketa: Plantación
Landaretza: Vegetación

Lizar: Fresno
Lubeltz: Humus
Orbel: Hojarasca
Otadi: Argomal
Ote: Argoma
Peto petoa: Erabatekoa
Sima: Estiércol
Tolestatu: Enrollar
Tresora: Tesoro
Troka: Sima (hemen, desberdintasuna)
Txilar: Brezo
Txilardegi: Brezal
Txukatu: Exprimir
Zirindola: Rodaja

PETRONOR

Refinería de Petróleos del Norte, S.A

JUNTA GENERAL ORDINARIA

CELEBRADA EN BILBAO, EL 18 DE JUNIO, BAJO LA PRESIDENCIA DE D. NEMESIO FERNANDEZ-CUESTA

DEL DISCURSO DEL SR. PRESIDENTE

- El año 1.979 fue un año de crisis, en el que no se apreciaron síntomas de recuperación y sí hubo múltiples advertencias de nuevas convulsiones económicas por venir.
- En 1.979, encontramos una serie de factores determinantes del mercado petrolero entre los que destacaron un precario equilibrio entre producción y demanda, además de una clara estrategia oligopolista por parte de la OPEP con el fin de elevar el precio real del barril de crudo.
- De la repercusión que tuvieron las sucesivas subidas en la estructura productiva de las sociedades industriales, destacáramos el desequilibrio en las balanzas de pagos nacionales y la generación de un enorme volumen de petrodólares, difícilmente reciclables por las instituciones financieras como las consecuencias más inmediatas y espectaculares.
- La subida ininterrumpida del precio de los crudos, acompañada de la reducción en el plazo de pago a los proveedores, ha producido un gran impacto negativo sobre la tesorería, como consecuencia de los mayores importes de Circulante neto a financiar.
- A este déficit, debe sumarse la necesidad de financiar los saldos crecientes pendientes de cobro,

derivados del retraso en el reconocimiento oficial de las notorias diferencias pendientes entre los costes reales habidos y los teóricos contemplados en la fórmula oficial de fijación de los precios de los productos. Ambos factores han creado una situación de liquidez tensa y forzada.

- No podemos dejar de sumarnos a cuantos ponen en evidencia el peligro de olvidarse de reajustar los balances y cuentas de resultados, en función de las tasas de inflación de nuestra economía. En este sentido, nuestro balance ha sido actualizado al amparo de las últimas medidas legales para hacer posibles unas dotaciones de amortización más reales, y nuestra cuenta de resultados se ha estructurado valorando las salidas de almacén según el sistema LIFO. De nada sirven, no obstante, estas medidas y cautelas contables de las empresas, si la formación de los precios de los productos se hace de espaldas a esta insoslayable necesidad y no reflejan con realismo los anteriores factores de corrección.

- La buena gestión en la adquisición de los crudos seguirá siendo vital para la Compañía, que deberá fortalecer su organización comercial a fin de estar en condiciones de abordar y aprovechar un mercado que exige una óptica y una actuación cada vez más abiertas, flexibles y, en definitiva, internacionales.

- La satisfacción de haber cerrado el presente ejercicio con una actividad y unos beneficios superiores a los obtenidos durante el ejercicio anterior, nos obliga a recordar una vez más la excelente infraestructura en la que se puede apoyar nuestra empresa. Conjugando la capacidad refinera de los 12 millones de TM/año con un "cracker" catalítico y el potencial logístico de la flota y el puerto con una situación geográfica envidiable, estamos en situación de mirar tanto en dirección a América como a la CEE, sabiéndonos empresa clave de un País Vasco que va a ser gozne del flujo comercial en ambas direcciones.

- Cuatro flancos han de ser cubiertos a medio plazo: participar en la explotación y distribución primaria, dinamizar activos poco productivos, encargarnos de la distribución secundaria que nos corresponde y no perder de vista el horizonte petroquímico.

MAGNITUDES SIGNIFICATIVAS (AL 31.XII.79)

DATOS RELEVANTES

Capacidad de proceso actual	12 MM Tm/año.
Capacidad de almacenamiento:	
— de crudo	1.098.000 m. ³
— de productos	1.015.000 m. ³
Flota: cuatro superpetroleros	1.107.000 TPM
Puerto:	
— explanadas de servicios	32 Ha.
— capacidad para buques de	500.000 TPM
— remolcadores en copropiedad	5 unid.

ACTIVIDAD

Crudo procesado	6,4 MM Tm.
Productos refinados	6,1 MM Tm.
Productos vendidos	5,7 MM Tm.
Participación en el Mercado del Monopolio	15,94%

RECURSOS HUMANOS

Personal empleado	591 personas
Ventas por persona empleada	115 MM Ptas.

DATOS ECONOMICOS (Millones de pesetas)

Ingresos totales	71.544
— Mercado Nacional	67.363
— Flota y otros	4.181
Cash-flow generado	4.316
— Beneficio	1.187
— Amortizaciones	3.129
Dividendo	616
Nuevas inversiones	856

MAGNITUDES ECONOMICO-FINANCIERAS DEL BALANCE (Millones de pesetas)

Inmovilizado material y stocks	71.134
Capital	13.200
Reservas	16.044
Fondos de amortización	17.992
Deudas a largo plazo	12.384

ASPECTOS RELEVANTES DEL EJERCICIO

ACTIVIDAD PORTUARIA

La política iniciada en firme en 1.978 de transbordos buque a buque, o con almacenamiento en nuestros tanques, de crudos de otras Compañías, ha alcanzado en 1.979 cifras importantes, totalizando 5.311.956 toneladas, lo que representa el 43,6% del crudo total recibido.

La incidencia de PETRONOR en el tráfico del Puerto de Bilbao se ha incrementado en un 24% sobre la registrada en 1.978, suponiendo en 1.979 el 56,5% del movimiento total portuario.

AUTOFINANCIACION Y DESARROLLO

La política de autofinanciación máxima, decididamente apoyada por el sentir y la

conciencia social y empresarial de todos sus accionistas, junto con la confianza depositada por sus financiadores, ha continuado en el ejercicio 1.979, determinando un "cash-flow" de 4.316 millones con un incremento sobre 1.978 del 2,6%.

1.º INFORME SOCIAL

En la línea de las corrientes empresariales europeas y americanas más avanzadas, PETRONOR ha emitido, simultáneamente a la Memoria del Ejercicio, su primer Informe Social correspondiente a 1.979.

El esfuerzo considerable de aproximación a la dinámica de interacciones creada por PETRONOR queda plasmado en el desarrollo de los siguientes grandes campos: los Empleados, los

Clientes, los Accionistas, Obligacionistas e Instituciones Financieras, la Comunidad, el Medio Ambiente y el ahorro de energía, los Proveedores y los Competidores. La profundización en estas áreas con el rigor y la amplitud en los datos con que se ha realizado, obedece a una voluntad de transparencia informativa que es fruto de la conciencia que, como Empresa, tiene PETRONOR de su responsabilidad con la Sociedad. Continuar por el camino emprendido y perfeccionar la andadura es un objetivo permanente que nos hemos impuesto asumiendo conscientemente todos los riesgos que ello puede conllevar pero con el pleno convencimiento de que, aunque erremos en los detalles, estamos siguiendo la dirección que los tiempos actuales exigen a las empresas.

En menos de 30 segundos resolveremos sus gestiones.

Utilizando nuestros Cajeros Automáticos por medio de la Tarjeta 24 CAP, Vd. podrá retirar dinero, ingresar dinero, talones o cheques, pedir el extracto de cuenta, solicitar un nuevo talonario y todo ello sin esperar ni hacer cola. Ahorrando mucho tiempo. En menos de 30 segundos, y sin ninguna complicación, porque Nuestros Cajeros Automáticos que le atienden las 24 horas del día, le van indicando paso a paso las instrucciones de su funcionamiento.

"Tarjeta 24 CAP" txartelaz gure Kutxazain Automatikoak erabiliaz dirua atera, dirua sar, taloi edo txeke, zure kontuaren laburpena eska, talonari berri bat eska eta hori dena herrenkan jarrita itxoin beharrik gabe, denbora asko aurreztuz.

30 segunduz behetik, eta batere konplikaziorik gabe, Gure Kutxazain Automatikoak egunaren 24 ordutan zerbitzeko baitauzkazu, nola funtzionatzen duen pausoz pauso azaltzen dizute.

Cajero Automático

CAJA DE AHORROS PROVINCIAL DE GUIPUZCOA
GIPUZKOAKO AURREZKI KUTXA PROBINTZIALA